

1 чэрвеня — Міжнародны дзень абароны дзяцей

Вось яно, шчасце!
Бязмежная радасць
дзіцяці, яго усмешка,
непрыхаваная асалода
ад жыцця... Як захаваць
нам, дарослым, усё гэтае
багацце эмоцый
маленькіх грамадзян
краіны, што заўсёды
выпраменьвае казачна-
наіўнае дзіцінства?
У нашых моцных
клапатлівых абдымках
малечы пачуваюць сябе
нібы ў чарадзейным
коконе ўсяленскай
Любові, расквечанай
сонечнымі пялёсткамі
пяшчоты. Дык няхай кожны
дзень прыносіць ім гэтае
адчуванне абароненасці!

“Хай заўжды будзе сонца!”

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" ПРАЗ
ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз
інтэрнэт-сэрвіс на сайце "Белпошты" (пункт "Афармленне
падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі").

Соцыум

МАСЮКОЎШЧЫНА: СЛЕД, ЯКІ НЕ ЗАЦЕРЦІ

Гісторыкі адзначаюць, што ў сітуацыі, калі жывых відавочцаў вайны застаецца ўсё меней, менавіта месцы памяці набываюць усё большую актуальнасць для перадачы ведаў аб гісторыі вайны наступным пакаленням.

ст. 4 — 5

Тэма

“НЕ ГУБЛЯЦЬ НІТКУ ВЫКАЗВАННЯ”

Якая стужка стала першай карцінай для дзяцей у беларускім кінематографі? Ці выпадковасць — тэма дзіцячага фільма на кінастудыі “Беларусьфільм”? Пра гэта разважае даследчыца экранных мастацтваў Марыя Касцюковіч.

ст. 6 — 7

Гістарыяграф

ТАЯМНІЦЫ МАНЮШКАЎ

Працягваем публікацыю пра знакаміты род і яго атачэнне. Новыя старонкі даследавання прапануе чытачам гісторык-архівіст Зміцер Юркевіч.

ст. 15

9 771994 478007 2 0022

Майстры культуры — ветэранам

Як паведаміла прэс-служба Белтэлерадыёкампаніі, разам з Міністэрствам культуры працягваецца сумесная акцыя "Майстры культуры — ветэранам", прымеркаваная да 75-годдзя Вялікай Перамогі. Сёння і заўтра на тэлеэкране можна будзе ўбачыць першыя канцэртныя запісы ў пустой зале Беларускай дзяржаўнай філармоніі, зачыненай для публікі.

Надзея БУНЦЭВІЧ

— У кожнага з калектываў і салістаў нашай філармоніі, — расказала Ніна Осіпава, рэжысёр канцэрта "І памятае свет выратаваны...", — ёсць песні і іншыя нумары, любімыя старэйшым пакаленнем. Мы сабралі іх у гэты канцэрт-падарунак, каб парадаваць тых, хто падарыў нам жыццё.

Трансляцыі з філарманічнай залы

Узгадваем песні ваенных гадоў, песні, прысвечаныя вайне і Перамозе. Ёсць блок, прысвечаны дзейнасці фронтавых і прыфронтавых канцэртных брыгад, у якіх калісьці ўдзельнічалі і артысты нашай філармоніі, называючы сябе "духоўным рэзервам арміі". Нарэшце, уключаны ў праграму і сучасныя кампазіцыі ў гонар роднай Беларусі. А пачнецца канцэрт з нацыяльнай класікі — песні "Люблю цябе, Белая Русь" Юрыя Семяніна на словы Уладзіміра Карызыны.

Сярод удзельнікаў канцэрта — Дзяржаўны акадэмічны ансамбль танца Беларусі.

— Для гэтага канцэрта мы падрыхтавалі самыя любімыя публікай нумары, — зазначыў мастацкі кіраўнік калектыву, народны артыст Беларусі Валянцін Дудкевіч. — "Арэлі", "Кадролі на зэдліках", "Дудалка", "Бечарына". Вядома, будуць і "Салдацкая пляска", і ва-

льсы. Да 9 Мая ў нас было запланавана шмат выступленняў, а здзейснілася толькі адно: мы бралі ўдзел у святочным канцэрте на Плошчы Перамогі. Затое мы пачалі выкладаць свае запісы ў інтэрнэт — і нядаўна атрымалі звестку, што паводле тых трансляцый і іх папулярнасці ў глядачоў наш Ансамбль танца выйшаў на першае месца сярод іншых танцавальных калектываў СНД.

Пабачым мы на сцэне філармоніі і знакамты ансамбль "Сябры". Некалькі іх "украпаняў" будзе ў сённяшнім тэлеэфіры. А заўтра на блакітных экранах з'явіцца іх сольнік "Удзячныя вам", таксама запісаны днём у філармоніі.

— 6 сакавіка мы выступілі ў Санкт-Пецярбургу, — узгадаў народны артыст Беларусі Анатоль Яромленка, — і пасля гэтага амаль тры месцы не сустрэліся з гледачамі. Прызнацца, засумавалі. Даведаўшыся

пра гэты тэлеэфір, звярнуліся да нашых прыхільнікаў: пішыце, якія песні вы хацелі б пачуць. Звычайна нам робяць такія замовы ў час канцэртаў, цяпер давялося збіраць заяўкі праз фэйсбук, дзе ёсць афіцыйная старонка "Сяброў". Вядома, прагучаць і новыя песні — Алега Елісееўскага, Аляксандра Камлюка, Мікалая Сацурі. Бо, склаўшы рукі, мы не сядзелі: папаўнялі свой рэпертуар, і без таго агромністы, удасканаліся. Ну а плён — убачыце самі.

Згаданы музычныя падарункі — далёка не адзіныя. Наступным тыднем у філармоніі будуць запісаны яшчэ некалькі сольных канцэртаў лепшых творчых калектываў нашай краіны. Сярод іх — Дзяржаўны акадэмічны сімфанічны аркестр, Нацыянальны акадэмічны канцэртны аркестр, ансамблі "Харошкі", "Песняры". Пра іх падрыхтоўку — у наступным нумары.

K

Пра Горад...

У першай палове бягучага дзесяцігоддзя мастак і літаратар Артур Клінаў назваў Мінск Горадам Сонца. Горадам, "які паўстаў на месцы загубленых гарадоў як дэкарацыя да ўзнёслай рамантычнай п'есы". А праваднік па Мінску ягонага аўтарства стаў "першай спробай псіхагеаграфічнага апісання аднаго з самых загадкавых гарадоў былога СССР". У ідэалагічнай канцэпцыі, паводле якой Мінск адбудоваўся, а фактычна — будаваўся нанова пасля ваеннага ліхалецця, горад уяўляўся трыумфальнай аркай на ўездзе ў Савецкі Саюз, праз якую сонечныя промні мусілі асвятляць яго велічную перспектыву. І калі ў італьянца Тамаза Кампанэла горад з аднайменнай назвай твора называюць утопіяй, дык Мінск — рэальнасць.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ / Фота аўтара

Ён застаўся т-рыумфальнай аркай ў камуністычную будучыню, якая так і не наступіла, дзеючы мадэллю Горада Сонца ў натуральную велічыню. Тэма ж масквічы сёння прыязджаюць сюды настальгіваць па Савецкім Саюзе. Але ў мінска сёння іншая будучыня.

Выстава "Горад Сонца" ў Мастацкай галерэі Міхаіла Савіцкага прымеркавана да 75-годдзя Перамогі і прысвечаная 10-годдзю Музея гісторыі горада Мінска. Яе рэтраспектыўная экспазіцыя з твораў жывапісу і графікі мастакоў розных пакаленняў распавядае, як адбудоваўся горад пасля вайны, як у розныя дзесяцігоддзі выглядалі ягоныя

Леанід Шчамялёў. "Сакавік у Мінску".

знакавыя будынкi, як вонкава і ментальна змяняліся з цягам часу мінчукі. Мінск — горад сапраўды загадкавы. Гэта адзіная ў свеце сталіца, дзе на самай высокай кропцы горада стаіць Оперны тэатр; дзе ў савецкі час самы вялікі па памерах помнік паставілі народнаму паэту Якубу Коласу, які ў сваіх стрыжнявых творах уславіў тых, на каго правадыр Кастрычніка заўжды глядзеў з хірым прышчурам — сяляніна і творцу-летуценніка; дзе перад Нацыянальнай бібліятэкай, на галоўным праспекце краіны, стаіць помнік не якому-небудзь дзяржаўнаму дзеячу, а нашаму айчыннаму генію, гуманісту і асветніку Францыску Скарыне, чалавеку, які даў народу Біблію. Выстава цікавая не толькі прадстаўленымі на ёй творами, але і тымі думкамі, якія ўзнікаюць пры яе аглядзе. Думкамі пра Мінск.

Уладзімір Караткевіч быў упэўнены і пераканаўча сцвярджаў, што "на Беларусі Бог жыве". Так што супраць гасцей, што да нас прыязджаюць у тым ліку і па настальгію, беларусы ўвогуле ды мінчукі ў прыватнасці нічога не маюць, больш таго - прымаюць, як сваякоў.

K

Май Данцыг. "Песня пра Мінск".

Шосты год запар наш Вялікі тэатр, які адкрыўся 87 гадоў таму аkurat 25 мая, адзначаў свой Дзень народзінаў — днём адчыненых дзвярэй. Сёлета глядачоў было больш, чым можа змясціць памяшканне, бо свята прайшло ў фармаце "адчыненага інтэрнэта": на сайце тэатра былі змешчаны і віртуальная экскурсія па закуліссі, і незвычайны "хатні канцэрт".

Надзея БУНЦЭВІЧ

Ініцыятарам, аўтарам ідэі, арганізатарам і галоўным увасабляльнікам, пачынаючы ад здымак і мантажу, выступіла служба маркетынговых камунікацый тэатра, якую ўзначальвае Таццяна Аляксандрава. У выніку з'явіліся два адметныя ролікі. На адным — уласна экскурсія, віншаванні, цікавыя сустрэчы. Дарэчы, сярод "жыхароў тэатра" (а ён для іх і сапраўды — родны дом) аказаліся не толькі кіраўніцтва, дырыжоры і салісты, але і, да прыкладу, касцюмер і былая артыстка Любоў Карпілава — дачка легендарнай балерыны Басі Карпілавай. Другі ролік — канцэрт-сюрпрыз. Такое азначэнне — зусім не перабольшванне. Бо літаральна на першых кадрах у мяне папраўдзе "хіснуўся купал неба": суветна знакамітая салістка Настася Масквіна, якую запрашаюць на лепшыя оперныя сцэны свету, сядзела з гітарай у руках і зусім не па-операму "варкатала" бардаўскую песню Алега Міцьева "Как здорово, что все мы здесь сегодня собрались". Яшчэ праз некалькі нумароў гіта-

Культурныя ініцыятывы выходзяць у open air і нечакана ў іх з'яўляюцца дадатковыя перавагі: вольны доступ да культурных здабыткаў і новых мастацкіх твораў. Чэрвень, нарэшце, распачынае сезон вольнага (але тым не менш асцярожнага) перамяшчэння, і мы прапануем даведацца пра дзве бліжэйшыя ініцыятывы — Нацыянальнага гістарычнага музея і аматары культуры з Крэва, — якія прапануюць спрычыніцца да гісторыі, культуры і мастацтва ў публічным гарадскім асяроддзі.

АБДУМВАЮЧЫ ПРАГНОЗЫ

Сам факт незамкнёнай прасторы, магчымасць бяспечнай адлегласці для глядачоў, дэмакратычнасць — робяць арт-праекты на адкрытых пляцоўках вельмі прывабнымі. Прыехаць на самакаце ці нават прыйсці пешшу, бясплатна ўбачыць добры жывапіс, фатаграфію, аб'екты прынцыпова важна для неабароненых груп насельніцтва, для тых, хто не можа сабе дазволіць жыць у прэстыжным прыгарадзе, плаціць за паркоўку ў цэнтры. А ён, гістарычны гарадскі цэнтр, яшчэ доўга будзе прыцягальным, і па заканчэнні пандэміі стане яшчэ больш жаданым. Рэальная выстава — гэта ж не viewing room, не анлайн-ансамбль, гэта паучыць арыгінала, тактыльнае адчуванне аб'екта. І паўнаватраснае дачыненне да падзеі. Зносіны, публічнае сацыяльнае ўзаемадзеянне застанецца каштоўнасцю як адна з базавых патрэбаў чала-

ру ўзяў... саліст балета Іван Савенкаў, каб паўстаць Трубадурам з "Брэменскіх музыкантаў" — і, адпаведна, праспяваць яго серенаду. Дый у астатніх удзельнікаў — ніводнай звыклай арыі: джаз, замежная эстрада, "Купалінка", "Дыўлюсь я на неба". Што ні нумар — сапраўдны сюрпрыз! Кацярына Алеінік, зняўшы пуанты, імправізуе басанож на мармуровай падлозе фае. Кларнетыст Дзяніс Парэчын — грае на саксафоне. Марта Данусевіч (сапраўды — спявае ў дуэце са сваім мужам, кіеўскім тэнорам Тарасам Прысяжнюком. А ў віншавальна-экскурсійным роліку салістка балета Таццяна Уласень — чытае вершы.

— У многіх нашых артыстаў шмат самых розных талентаў, — расказала пра тое, як вялікі здымкі, начальнік службы маркетынговых камунікацый Таццяна Аляксандрава. — Ведаючы гэта, мы прасілі іх паказаць штосьці незвычайнае. Бо калі прыйшлі са сваёй ідэяй у дырэкцыю, нас падтрымалі, далі поўную свабоду. Мы запісалі ўсіх за адзін дзень, паралельна рабілі мантаж. Каб усё здзейсніць і паспець, нават выклікалі некалькіх супрацоўнікаў, якія былі ў адпачынку. Вельмі

века, неабходная ўмова якасці гарадскога жыцця.

Асобная гісторыя — пра парк. Іх не заменіць агароды на балконах і кветкі ў дварах, а праблема азелянення і загазаванасці гарадскога асяроддзя такая відавочная, што трэба думаць, будзе вырашацца ўжо ў найбліжэйшай будучыні. І тут ізноў самы час вярнуцца да мастацтва! Бяспечна, даступна ў любы час дня, пазнавальна, эмацыйна — ці гэта не выклік, і ўпэўненая, мастакі могуць адказаць на яго годна.

РАРЫТЭТЫ ГІСТАРЫЧНАГА У ПАРКУ ЧАЛЮСКІНЦАЎ

Афіцыйнае адкрыццё праекта — ужо 2 чэрвеня. І гаворка аб прадстаўленні калекцыі музейнай установы на фотабанерах на вядомай агароджы парка. Усяго плакатаў — 70, а музейных прадметаў значна больш: у кожным з калекцыйна-экспанатаў, іх апісанне, вітрына, карта аб старонка рукапісу. Нацыяна-

КУЛЬТУРА

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адказны сакратар — Юрый КАРПЕНКА; рэдактары аддзелаў: Юген РАПНІ; аглядальнікі рэдакцыі: Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Алег КЛІМАУ, Надзея КУДРЭЙКА, Антон РУДАК, Ілья СВІРЫН, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; спецыяльны карэспандэнт: Пётр ВАСІЛЕЎСКИ; мастацкі рэдактар — Наталія ОВАД; карэктар — Таццяна ПАШЭНЬКА.

Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны аддзел: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41.

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавечкая ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА".

Дырэктар — СЛАБОДЗІЧ Ірына Аляксееўна;

першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна.

Прыёмная: (017) 334 57 41.

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.

Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнаасцю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рукапісы не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы.

© "Культура", 2020. Наклад 3200. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці.

Падыпісана ў друку 29.05.2020 у 16.00. Замова 1502.

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавечтва "Беларускі Дом друку".

220013, г. Мінск, праспект Незалежнасці, 79/1. ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004.

Ды не пад замком у сховішчы!

Незвычайны дзень у Вялікім

хацелася паказаць галоўнае — што тэатр, які прыпыніў спектаклі, жыве, працуе і вельмі чакае сустрэчы з глядачамі. Таму інтэрв'ю мы спалучалі з фрагментамі раней запісаных спектакляў і цяперашніх рэпетыцый.

Так, з аўторка пачаліся сцэнічныя рэпетыцыі адначасова дзвюх прэм'ер — балета "Пер Гюнт" і оперы "Вілісы. Фатум".

Абодва спектаклі рыхтуюць маладыя пастаноўшчыкі. Для балетмайстра Сяргея Мікеля, які ў Музычным тэатры паставіў ажно тры балеты ("Вішнёвы сад", "Тытанік", "Джэймс і Персік-волат"), гэта першая буйная работа ў Вялікім тэатры. А для мецэсапрана Аксаны Волкавай — першая рэжысёрская спроба і дыпломная праца: наша сусветнаведомая оперная зорка

Фота прадстаўлена тэатрам

сёлета ў другі раз заканчвае Беларускую дзяржаўную акадэмію музыкі — цяпер па класе опернай рэжысуры прафесара Маргарыты Ізворскай-Елізар'евай.

Балет, як заўжды, ставіцца на рэпетыцыйнай сцэне пятага паверха, памеры якой адпавядаюць асноўнай. Пастаўленыя фрагменты дапрацоўваюцца паралельна, у іншай рэпетыцыйнай зале —

з педагогамі-рэпетытарамі. Для оперы ж аддадзена галоўная сцэна, куды звычайна, калі ў тэатры штовечар ідуць спектаклі, прэм'ерная пастаноўка трапляе толькі за некалькі дзён перад паказам на публіку. У цяперашнім пастаноўчым працэсе — свае плюсы. Разводзячы мізансцэны, можна адразу ўбачыць не здзейснены ў класе "макет", а рэальны вынік. Бо

зблізку і са сцэны многія рэчы выглядаюць зусім іначай. Дый артысты прывыкаюць да новых умоў, засвойваюць дэкарацыі, дзе ёсць подыум з вялікім ухілам, касцюмы. Думаецца, лёгка рухацца ўніз-уверх па той "надбудове", ды яшчэ з пяціметровым вэлюмам? Так і хочацца дадаць: і пры гэтым — спяваць. Але ў час такіх сцэнічных рэпетыцый оперныя артысты, насунушы на твары маскі, пакуль не спяваюць. Дый дырыжор кіруе не аркестрам, а канцэртмайстрам за раялем.

Новыя спектаклі мы ўбачым пры адкрыцці сезона. А пакуль тэатр сумесна з Белтэлерадыёкампаніяй штотыдзень выкладае ў інтэрнэт ранейшыя пастаноўкі розных гадоў, чаргуючы оперы і балеты. У гэтай "анлайн-галерэі" можна паглядзець першую рэдакцыю "Сівай легенды" Дзмітрыя Смольскага, "Дзікае паляванне караля Стаха" Уладзіміра Солтана, "Альпійскую баладу" паводле Васіля Быкава ўкраінскага кампазітара Віталія Губарэнкі, знакамітыя балеты Валянціна Елізар'ева. Днямі калекцыя папоўнілася операй "Візіт дамы" Сяргея Картэса. Раптам падумалася: а што, калі "ўзаконіць" такое другое жыццё нацыянальнай класікі і надалей? Хай што-сьці будзе — жыўцом на сцэне. А што-сьці (і асабліва лепшыя старыя спектаклі, ва ўсіх сэнсах "залаты фонд") — у анлайн-скарбонцы. Ды не пад замком у сховішчы, а з адчыненымі дзвярыма.

К

На "адкрытым паветры": Мінск і Крэва

льны гістарычны музей шырока прадставіў свае скарбы і "даў слова" ўсім пяці філіялам. Музей сучаснай беларускай дзяржаўнасці, Музей гісторыі тэатральнай і музычнай культуры, Дом-музей І з'езда РСДРП, Музей гісторыі беларускага кіно, Музей прыроды і экалогіі пайшлі па традыцыйным шляху: банеры паказваюць іх экспазіцыі ў інтэр'ерах. А вось сам Гістарычны падрабязна раскрыў археалагічную калекцыю, архіўныя дакументы, зборы зброі, гістарычныя партрэты VIII — XIX стагоддзяў, аtryбуты рэлігійнага жыцця. І, вядома, слукіа паясы XVIII стагоддзя, узоры нацыянальных касцюмаў, якія былі ва ўжытку беларусаў літаральна ў даваенныя гады мінулага стагоддзя. Яшчэ адзін плюс — маштаб, вялікі малюнак музейных прадметаў, проста на агароджы парку вы можаце з задавальненнем разглядаць драбніткі дэталі. І ўжо з першых дзён дэманстрацыі многія гараджане менавіта гэта і робяць, падоўгу затрымліваючыся каля рарытэтаў.

Мой выбар: кафля XVI — XVIII стагоддзяў, шахматная ладдзя і шашка пачатку XIII стагоддзя, падвескі таго ж часу. Можа, гэта парадаксальна, але ніколі

яшчэ археалагічныя знаходкі не былі такімі фактурнымі і адчувальнымі, як на гэтых фота-здымках, у цэнтры сучаснага горада.

Дадам, што аўтары праекта — Алег Лукашэвіч, Аляксандр Аляксееў, Алег Ладзісаў, Дар'я Аўчынінікава.

ЧАС ЗБІРАЦЬ КАМЯНІ: ФЭСТ І АРТ-ІНСТАЛЯЦЫІ У КРЭВА

Будучая арт-інсталіяцыя ў Крэва ўжо ўзгоднена з Міністэрствам культуры краіны, але пандэмія ўсё ж зрушыла тэрміны правядзення акцыі. Для фестываля Kreva Create рыхтавалася арт-рэзідэнцыя, а цяпер арганізатары вырашылі, што мастакі будуць працаваць не ўсе разам, а адзін за адным. І фестываль будзе не такім масавым, з вялікімі канцэртамі і гэтак далей, а абмяжувана новымі аб'ектамі з запісам на экскурсіі, калі колькасць удзельнікаў рэгуляваць прасцей. Зрэшты, падрабязнасці правядзення яшчэ абмяркоўваюцца.

Распавядае фатограф Сяргей Лескець, удзельнік праекта: — Мы хочам вярнуць у Крэва арт-актыўнасць, мастацкае жыццё, і ўжо пачалі займацца гэтым у Фэст-Майстэрні,

падчас пленэра і выставы мінулага года. А ў гэтым годзе звярнуліся да тэмы яўрэйскай культурнай спадчыны. У Крэве ёсць старадаўнія яўрэйскія могілкі (XVII стагоддзе), і аўтар праекта фатограф Сяргей Гапон вельмі ім зацікавіўся. Гэта сапраўды захапляльна: старыя надмагільныя камяні, урослыя ў зямлю, таямнічыя надпісы, неразборлівыя малюнкi. У гэтым напрамку мы і пачалі працаваць — спачатку прывялі могілкі ў парадак, і Сяргей стаў вывучаць візуальную частку: знакі, арнаменты, формы. Мы хочам пашукаць агульныя элементы і адрозненні з беларускай і сусветнай культурай у гэтых птушках, раскрытых далонях... Цікава расшыфраваць іх, паразважаць, інтэрпрэтаваць. Ініцыятыва была адобрана, паколькі і сам факт расчысткі вельмі пазітыўны, і калі мы яшчэ прыўнясем у сённяшняе Крэва мастацтва, новыя культурныя распрацоўкі — гэта ўдвая карысна. А мы і запрасілі да ўдзелу маладых мастакоў,

студэнтаў з Глебаўскай вучэльні. Каля могілак захавалася мураваная сцяна, сапраўдная старая кладка. Новыя аб'екты будуць усталяваны тут.

Цяпер ужо распрацавалі канцэпцыю, візуальны стыль, пачалі працу над сайтамі і краўдфандынгавы збор сродкаў для фестываля. Ён штогадовы, у гэтым годзе — тэма памяці, але мы абавязкова будзем развіваць Kreva Create і далей.

Канцэрты гэтага сезона, хутчэй за ўсё, пройдуць у анлайне. Але арганізатары не губляюць аптымізму, тым больш, прыдумаўшы для сябе натхняльны дэвіз: "Ягайла ўжо заключыў Унію. Прыйшоў наш час. Далучайцеся да новай Крэўскай Уніі!"

Папярэдні час правядзення фестываля — жнівень, аднак мастакі ўжо наведлі славуае мястэчка з мэтай натхнення і падрыхтоўкі да стварэння арт-аб'ектаў.

Любоў ГАЎРЫЛЮК,
арт-журналіст
Фота Тацяны МАТУСЕВІЧ

Страта

МІЦКЕВІЧ Міхась Канстанцінавіч

27 мая 2020 года пайшоў з жыцця Міхась Канстанцінавіч Міцкевіч. Малодшы сын Якуба Коласа, арыенцір адданага служэння Беларусі ў многіх кірунках — навуцы, грамадскай дзейнасці, захаванні і папулярнага творчасці Песняра.

Усе гэтыя гады ў любой з галінаў дзейнасці Міхась Міцкевіч праяўляў сябе як сапраўдны прафесіянал, на працягу дзесяцігоддзяў аддаваў увесь свой досвед і веды на карысць беларускай навуцы і культуры. Да апошніх гадоў свайго жыцця Міхась Канстанцінавіч веў актыўную грамадскую і літаратурную дзейнасць. Аднак не толькі працоўнымі якасцямі вылучаўся сын Якуба Коласа — гэта быў надзвычай сумленны, спагадлівы і чулы чалавек.

Асаблівую ўвагу заслугоўвала праца Міхася Міцкевіча па ўшанаванні памяці Якуба Коласа. З 2006 па 2013 гады Міхась Канстанцінавіч працаваў у Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа. Ён часта выступаў на літаратурных вечарах і сустрэчах з успамінамі пра свайго бацьку, тагачаснае культурнае і навуковае жыццё. Міхась Міцкевіч з'яўляўся аўтарам шматлікіх артыкулаў і публікацый, а таксама ўспамінаў пра Якуба Коласа, якія выйшлі ў кнізе "Пад бацькоўскім дахам" (2009).

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь і ўся культурная грамадскасць нашай краіны шчыра смуткуюць у сувязі са смерцю Міхася Канстанцінавіча і выказваюць глыбокае спачуванне яго родным і бліжкім, калегам і сябрам.

"Камертоны Міцкевіча"

Так называўся артыкул на старонках "К", які быў надрукаваны амаль чатыры гады таму ў рубрыцы "Рэдакцыя плюс..." Тая наша сустрэча з малодшым сынам народнага Песняра Якуба Коласа застанецца ў "архівах памяці" журналістаў газеты... Застанецца ў летапісным сховішчы культурнай прасторы ў папяровым і алічбаваным варыянтах...

Тады мы прадставілі чытачам Міхася Канстанцінавіча Міцкевіча як "удзельніка падзей эпохі", і ён шчыра раскрыў перад намі ўласныя думкі, уласную душу, разважаючы з вышыні сваіх — ужо дзевяці дзясяткаў — гадоў пра класіку ў сучаснасці, мову, кнігу і навуку...

Цяпер, калі яго не стала, адчуванне такое, нібы ўсплываюць перад вачамі радкі з коласавай "Новай зямлі": "...і ціхі плач ускрай магілы"... "...з жыццём і сонцам развітанне..." і тут жа — "...Але нявіднымі ніцямі / Я моцна-моцна звязан з вамі, / Малюнкi роднае краіны..."

Так, ягонае жыццё наўпрост засведчыла: ён любіў сваю зямлю, свой родны кут, любіў дзейсна, шчодро, аддаючы свае інтэлект і сэрца на карысць краіне і чалавецтву, абраўшы сваім лёсам дакладныя навукі і зрабіўшы сабе на гэтай ніве імя. Доктар тэхнічных навук, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР, вядомы вучоны ў сферы электрафізічных метадаў апрацоўкі матэрыялаў меў шэраг аўтарскіх пасведчанняў і патэнтаў на вынаходніцтвы, шматлікія публікацыі, некалькі аўтарскіх кніг. Ён быў такі ж ахвочы да спасціжэння свету, як і ў кніжцы, што напісаў некалі пра яго дзяцінства бацька, тонка падмеціўшы рысы характару сына...

Мы смуткуем разам з усёй грамадскасцю Беларусі з прычыны адыходу ў Вечнасць Міхася Канстанцінавіча Міцкевіча і выказваем глыбокія спачуванні яго родным і сябрам.

Рэдакцыя "К"

Антон РУДАК

Дакументы сведчаць, што калі ў сярэдзіне 1970-х гадоў у БССР налічвалася каля шасці тысяч помнікаў, абеліскаў, Курганаў Славы і іншых мемарыяльных знакаў на памяць аб падзеях Вялікай Айчыннай, то сёння іх лік ужо большы за дзесяць тысяч. Падчас гістарычных і краязнаўчых даследаванняў выяўляюцца раней невядомыя воінскія пахаванні, высвятляюцца адрасы, звязаныя з гісторыяй вайны і акупацыі, з’яўляюцца новыя мемарыялы. Гісторыкі адзначаюць, што ў сітуацыі, калі жывых відавочцаў вайны застаецца ўсё меней, менавіта месцы памяці набываюць усё большую актуальнасць для перадачы ведаў аб гісторыі вайны наступным пакаленням. Прычым, у поўнай меры адыгрываць сваю ролю могуць менавіта аўтэнтычныя мемарыялы, якія знаходзяцца акурат на месцы падзей — асабліва гэта тычыцца тэрыторый нацысцкіх канцэнтрацыйных лагераў.

На жаль, як ні парадасальна, у пасляваенны перыяд некаторыя такія мемарыялы з тых ці іншых прычын ствараліся не на месцы, дзе здарыліся трагічныя падзеі часоў вайны, а крыху воддал. Часта мемарыялізацыі падлягалі толькі месцы пахавання ахвяр — а яны, зазвычай, былі аддалены ад месцаў утрымання вязняў, а часам і ад месцаў іх масавага знішчэння. Усё гэта прыводзіла да таго, што тэрыторыі і нават будынкі, непасрэдна звязаныя з пакутамі і гібеллю дзясяткаў тысяч людзей, працягвалі выкарыстоўвацца для надзвычайных патрэб грамадства. Гэта, вядома, магло быць апраўдана ва ўмовах пасляваенных нястачаў і разбурэнняў — але ў выніку, з часам памяць пра рэальныя месцы трагедыі сціралася з грамадскай свядомасці. Аб падзеях і ахвярах памяталі — але не атажамлівалі гісторыю іх пакут і гібелі з канкрэтнымі мясцінамі, дзе адбываліся тыя падзеі.

ШТО ТАКОЕ “ШТАЛАГ”

Адным з такіх забытых месцаў доўгі час заставалася і тэрыторыя лагера ваеннапалонных, сумна вядомага пад назвай Шталаг 352, трагічная гісторыя якога пачалася ў ліпені 1941 года. Захапіўшы 28 чэрвеня Мінск, нямецкія войскі спачатку стварылі канцэнтрацыйны лагер у Драздах на беразе Свіслачы (раён вуліцы Нававіленскай вакол тэрыторыі, дзе да нядаўняга часу

У юбілейную пару 75-годдзя Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне асабліва ўвага скіроўваецца на ўдзельнікаў і сведкаў тых падзей — ветэранаў, вязняў нацызму, тых, хто перажыў нягоды ваеннага ліхалецця пад акупацыяй альбо працаваў для патрэбаў фронту ў тыле. Але не меншай увагі патрабуюць і месцы памяці аб падзеях часоў той вайны, якіх багата ў нашай краіне. Асабліва важнай робіцца праблема іх захавання ў працэсе росту і развіцця гарадоў, асвойвання новых тэрыторый — у выніку чаго месцы памяці аб вайне трапляюць у новы горадабудаўнічы кантэкст і спазнаюць пэўныя змены. Што адчуваюць сучасныя гараджане, жывучы побач з такімі месцамі, і як успрымаюць іх?

Масюкоўшчына: след, які не зацерці

існавала птушкафабрыка імя Крупскай). Тут сабралі савецкіх салдат і афіцэраў, захопленых у палон каля Мінска, а таксама ўсіх мужчын з горада і яго ваколіц узростам ад 18 да 45 гадоў — у выніку праз лагер прайшлі агулам каля 100 тысяч ваеннапалонных і 40 тысяч мірных жыхароў. Камуністаў і яўрэяў нацысты расстрэльвалі, астатнія ж вязні лагера мусілі пакутваць без ежы і вады, церпячы здзекі — агулам тут загінула каля дзесяці тысяч чалавек. Пасля фільтрацыі цывільных

ну, быў малады танкіст-чырвонаармеец Барыс Папоў, родам з Тамбоўшчыны. Яму пашчасціла вырвацца з лагера і выжыць — сёння, у свае 98 гадоў, ён застаецца адным з апошніх відавочцаў гісторыі лагера ў Масюкоўшчыне. Праўда, ён заспеў толькі першыя дні яго дзейнасці — магчыма, у тым ліку, таму яму і пашанцавала выжыць. Барыс Антонавіч напісаў аб сваім лёсе ваеннапалоннага кнігу, якая мае назву “Ещё о войне. Автобиографический очерк

Інфармацыйныя плакаты, якімі група “Зберажом Масюкоўшчыну” пазначае тэрыторыю колішняга Шталага 352. На фоне — будынак колішняга лагернага сталовай.

сама захаваць і надаць статус каштоўнасці шэрагу іншых пабудов на тэрыторыі лагера. З адказу на зварот стала вядома, што згаданы будынак сталовай, майстэрні і сховішча для гародніны будуць рэканструяваныя, а ў будынку колішняга лагернага лазарэта плануецца размяшчэнне экспазіцыі, прысвечанай гісторыі Шталага 352. Цікава, што гісторыкі адзначаюць: падрыхтоўчыя работы па стварэнні ў Масюкоўшчыне філіяла Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны анансваліся яшчэ ў 1960-я гады. Тады, на жаль, да справы так і не дайшло.

УРАТАВАЦЬ ЭКСПАНАТЫ

Удзельнікі групы “Зберажом Масюкоўшчыну” падкрэсліваюць: тэрыторыя Шталага 352 унікальная тым, што гэта адзінае месца ў Беларусі, дзе захавалася інфраструктура лагера ваеннапалонных — тут збераглася нават брукаванка на дарозе, якую ўкладвалі вязні. Але стан і далейшы лёс лагернага будовы па-ранейшаму выклікае неспакой — вайскоўцы пакінулі будынак казармы-лазарэта ў 2013 годзе, і з таго часу там здарылася ўжо некалькі падпалаў. Тэрыторыя былой воінскай часткі

МЯСЦОВАЯ ІНІЦЫЯТЫВА

Пазней Барыс Папоў прайшоў яшчэ праз цэлы шэраг лагераў ваеннапалонных на тэрыторыі Беларусі і Германіі, але пасля вайны вярнуўся жыць у Мінск. Сёння ён адзін з актыўных удзельнікаў групы энтузіястаў, якія зацікаўлены добраўпарадкаваннем і мемарыялізацыяй тэрыторыі лагера ў Масюкоўшчыне. Колішні вязень лагера выступіў ганаровым гасцем анлайн-семінара “75 год Перамогі: захаваем месцы памяці”,

вайсковай часткі па вуліцы Лынькова. Калі ўвосень 2019 года тамтэйшую забудову пачалі руйнаваць для будаўніцтва новых жылых кварталаў, Арцём Бабоўнікаў вырашыў мабілізаваць людзей на абарону гістарычнай памяці.

ЦІ БЫЦЬ МУЗЕЮ?

Напрыканцы кастрычніка 2019 года створаная Бабоўнікавым і яго аднадумцамі група “Зберажом Масюкоўшчыну” звярнулася ў Мінскі гарадскі выканаўчы камітэт з прапановай захаваць даваенны

Будынак колішняга лагернага лазарэта. Фота са старонак групы ў сацсетках

На тэрыторыі Шталага 352. Удалечыні відаць будынак лазарэта. Архіўнае фота

Вязні брукуюць дарогу на тэрыторыі лагера. Дзе-нідзе гэты брук можна пабачыць і сёння. Архіўнае фота

мінчукоў паступова пачалі адпускаць па дамах, а нядаўніх афіцэраў і байцоў Чырвонай арміі — пераводзіць у іншы, адмыслова створаны для іх лагер. Тэрмін “шталаг” паходзіць ад нямецкага скароту Stammlager — “асноўны лагер”, так нацысты называлі свае лагеры для ваеннапалонных. Шталаг 352 меў два аддзяленні — “гарадское” і “лясное”. Калі першае знаходзілася ў будынках так званых Пушкінскіх казарм (цяпер тут вайсковая частка на вуліцы Якуба Коласа), то другое размяшчалася ў вайсковым гарадку ля вёскі Масюкоўшчына, збудаваным напрыканцы 1930-х гадоў для патрэб Чырвонай арміі. Менавіта сюды 17 ліпеня 1941 года былі пераведзеныя з Драздоў 47 тысяч савецкіх ваеннапалонных.

АСАБІСТАЯ ГІСТОРЫЯ

Адным з тых, хто трапіў тады ў Масюкоўшчы-

одного из пяти миллионов”. Колішні вязень лагера ўзгадвае: — Прывезлі нас у лагер, пасялілі ў будынак, дзе была казарма. Потым там зрабілі лазарэт, а па першым часе мы размясціліся ў гэтым трохпавярховым будынку, і там на чавалі проста на падлозе. Напачатку ніякай арганізацыі харчавання не было, а потым — прывозілі чыгунную ванну, ставілі на зямлі. Працавала некалькі палявых кухняў, вяртылі баланду, вылівалі ў гэтую ванну, кідалі кружкі справа-злева. Кожны падыходзіў па чарзе, яму налівалі ў кружку баланды — адразу выпіваеш і кідаеш кружку, падыходзіць наступны — так адбывалася кармёжка. Гэта было ў першыя дні. Што было далей, на жаль — а дакладней, на маё шчасце — мне не давялося пабачыць: праз некалькі дзён я трапіў на працу і з лагера быў вывезены. Таму і ацалеў.

праведзенага 20 мая Гістарычнай майстэрняй імя Леаніда Левіна. У семінары таксама прымалі ўдзел гісторыкі, педагогі, грамадскія актывісты. Калі Барыс Антонавіч Папоў правёў у Шталагу 352 усяго некалькі дзён, але не з чужых слоў ведае гісторыю яго стварэння, то ў стваральніка групы “Зберажом Масюкоўшчыну” Арцёма Бабоўнікава сітуацыя іншая — ён прызнаецца, што жыве ў Масюкоўшчыне з дзяцінства, але, хаця заўжды і чуў пра лагер, нават не здагадаваўся, дзе ж насамрэч ён знаходзіўся. Яму, як і пераважнай большасці мінчукоў, доўгі час быў вядомы толькі мемарыял, адкрыты ў 1964 годзе на месцы пахавання вязняў лагера ля вёскі Глінішчы, на вуліцы Ціміразева. Але з часам, глыбей зацікавіўшыся гісторыяй роднага раёна, неабякавы мінчук даведаўся, што сам лагер размяшчаўся па іншы бок ад чыгункі, на тэрыторыі

будынак казармы па вуліцы Лынькова, 111 Г, дзе знаходзіўся лагэрны лазарэт. Актывісты таксама звярталі ўвагу, што вакол будынка варта стварыць мемарыяльны парк, таму выступілі супраць высякання дрэў і ўшчыльнення забудовы. Адпаведную петыцыю падпісалі 300 чалавек. Напрыканцы лістапада быў атрыман адказ — стала вядома, што будынак колішняга лазарэта будзе захаваны, як і сквер вакол яго, а таксама сквер на месцы паўднёвых могілак лагера, дзе хавалі яго вязняў. УП “Мінскграда”, як распрацоўшчы дэталёвага плана тэрыторыі, выступіла з прапановай надаць будынку на Лынькова 111 Г статус гісторыка-культурнай каштоўнасці. Напрыканцы сакавіка актывісты звярнуліся ў Мінгарвыканкам ужо з просьбай правесці кансервацыю закінутага будынка лазарэта, каб прадухіліць яго ад разбурэння, а так-

не ахоўваецца, што стварае магчымасць вольнага доступу ў пабудовы, і часам людзі трапляюць туды не з найлепшымі намерамі. Зрэшты, комплекс аб’ектаў колішняга лагера ўжо спазнаў пэўныя прыкрыя страты — увосень 2019 года быў зруйнаваны даваенны будынак колішняй стайні. Падчас яго дэмантажу актывістам удалося выцягнуць з завалаў некалькі бэлек з надпісамі, якія пакінулі некалі вязні лагера — але, на жаль, большасць бэлек была знішчана. Некаторых вязняў, запісы якіх захаваліся і былі расчытаныя, удалося ідэнтыфікаваць, і нават знайсці іх сваякоў. Сёння абаронцы Масюкоўшчыны бачаць адной з найважнейшых сваіх задач інфармаванне насельніцтва аб гісторыі месца, дзе знаходзіўся Шталаг 352 — каб гараджане з належнай павагай ставіліся да гэтай тэрыторыі. Удзельнікі групы “Зберажом Масюкоўшчыну” вядуць аднайменны

Фота са старонак групы ў сацсетках

старонкі ў сацсетках, дзе распавядаюць аб гісторыі лагера і захадах па захаванні яго забудовы.

МЕСЦА АГУЛЬНАЙ ПАМЯЦІ

Даследчык Аляксандр Далгоўскі, намеснік кіраўніка Гістарычнай майстэрні, разважаючы аб ролі Шталага 352 у гісторыі вайны, адзначае шэраг прычын важнасці гэтага месца для культуры памяці. Ён падкрэслівае, што савецкія ваеннапалонныя побач з яўрэямі былі найбуйнейшай катэгорыяй ахвяр нацызму, якія падлягалі знішчэнню. Пік гібелі ваеннапалонных на тэрыторыі Беларусі прыпаў на восень 1941 года, адначасова з пікам масавых забойстваў яўрэяў — толькі ў выпадку з палоннымі гэта было, у большасці выпадкаў, знішчэнне голадам. У зняволенні яны былі вымушаныя цяжка працаваць, не атрымлівалі належнага харчавання і медыцынскай дапамогі, пакутвалі ад здзекаў і пабоў.

Мінск і Беларусь у цэлым, з-за свайго геаграфічнага становішча, былі аднымі з галоўных месцаў знішчэння ваеннапалонных на шляху між фронтам і Германіяй, а Шталаг 352, у сваю чаргу, быў найбуйнейшым лагерам такога кшталту ў Беларусі, дзе загінулі каля 80 тысяч чалавек. Прытым адметна, што ваеннапалонныя ўяўлялі з сябе зрэз усяго савецкага грамадства, сярод іх былі прадстаўлены ўсе нацыянальнасці (і разам з тым — большасць ваеннапалонных, якія загінулі на тэрыторыі Беларусі, складалі менавіта беларусы). Таксама не варта забываць, што ў лагеры ўтрымліваліся каля пяці тысяч італьянскіх салдат, якія трапілі ў катэгорыю вязняў пасля таго, як у верасні 1943 года Італія пайшла на капітуляцыю перад антыгітлераўскай кааліцыяй. А пасля вайны ў тых жа самых будынках, дзе быў Шталаг 352, размяшчаўся ўжо савецкі лагер для ваеннапалонных немцаў — і пра гэта таксама варта памятаць, як бы мы ні ставіліся да гэтых людзей. Сувязь гісторыі гэтага месца з лёсамі замежных грамадзян можа сёння ўплываць на цікаўнасць да яго з боку гасцей нашай краіны.

Складанасць даследвання гісторыі лагера палягае таксама ў тым, што ў савецкі перыяд знаходжанне ў палоне доўгі час лічылася ўладамі заганаю і злачынствам, прыроўніваючыся да здрады радзіме. Таму ваеннапалонныя як катэгорыя не называліся наўпрост — нават на помніку ахвярам Шталага 352 у Масюкоўшчыне ў 1964 годзе гэтае слова першапачаткова не было ўжытае, там іншасказальна

згадваліся “тыя, хто не стаў на калені перад ворагам”. Зрэшты, пэўная колькасць вязняў лагера сапраўды ладзіла ўцёкі і прымала ўдзел у партызанскай і падпольнай барацьбе, што таксама немалаважна. Колькасць выяўленых імёнаў ахвяр Шталага 352 складае каля дванаццаці тысяч — але, на жаль, збольшага іх біяграфіі невядомыя, а менавіта высвятленне лёсаў канкрэтных людзей мела б найвялікшае значэнне для захавання і перадачы памяці аб іх трагедыі. Мемарыял мусіць выконваць і адукацыйную функцыю, несці веды аб падзеях, якія адбываліся на гэтым месцы.

З ПРЫЦЭЛАМ НА БУДУЧЫНЮ

На працягу красавіка і мая на тэрыторыі лагера адбываліся чарговыя археалагічныя даследаванні, якія праводзіў 52-гі спецыялізаваны пошукавы батальён Узброеных сіл Рэспублікі Беларусь. У выніку раскопак былі знойдзены пераэшткі 74 вязняў Шталага 352 і восем салдацкіх медальёнаў. У красавіку ўдзельнікі групы “Зберажом Масюкоўшчыну” накіравалі ў Мінгарвыканкам заяўку на наданне будынкам колішняга Шталага 352 статуса гісторыка-культурнай каштоўнасці. У атрыманым адказе паведамляецца, што прапанова будзе разгледжаная на пасяджэнні Мінскага гарадскога савета па пытаннях гісторыка-культурнай спадчыны. Актывісты спадзяюцца на станоўчае рашэнне, хаця адмыслоўцы адзначаюць, што аўтэнтычнасць і час пабудовы шэрагу заяўленых аб’ектаў на тэрыторыі лагера яшчэ неабходна спраўдзіць. Пакуль жа група “Зберажом Масюкоўшчыну” мае планы стварыць аўдыёгід па тэрыторыі Шталага 352, а таксама атрымаць дазвол на правядзенне суботніка, каб прывесці ў парадак тэрыторыю колішняга лагера.

Мясцовыя ініцыятывы па мемарыялізацыі і добраўпарадкаванні месцаў памяці ўсё часцей узнікаюць у Беларусі на нізавым, суседскім узроўні — і гэта як найлепей даказвае, што памяць аб трагедыі апошняй вайны, як і ўвага да гісторыі наогул, расце і пашыраецца ў грамадстве. Як можна пабачыць на прыкладзе Масюкоўшчыны, справа захавання і папулярызацыі месцаў памяці і гісторыка-культурнай спадчыны ў такім выпадку можа спалучацца з клопатам аб экалогіі і камфортных умовах уладкавання гарадской прасторы. А значыць, праяўленне павагі да мінулага сапраўды можа непасрэдна ўплываць на паляпшэнне жыцця ў сучаснасці і будучыні.

З чаго нараджаецца творчы праект? Да прыкладу, з павеву вясновага ветрыку, які прыносіць нечаканую згадку пра колішняе прыёмнае ды важнае. З убачанага, адчутага і перажытага вось у гэты канкрэтны момант, калі штосьці прымусіла спыніць хаду і задумацца над вытокам высокага палёту чалавечых зносін. Словам, з чаго толькі той праект не нараджаецца. Толькі варта для гэтага пільнаваць не металічны рубель пад нагамі, а водбліск вачэрняй зоркі ў дажджавой лужыне... Ведаю сталічнага бібліятэкара, які на ўласныя прэміі адпраўляецца ў Маскву, каб наведаць Дом кнігі і пацікавіцца, над чым працуе сёння Захар Прылепін. Каб яна так цікавілася, якія творчыя турботы хвалююць гэтымі днямі Андрэя Федарэнку. Я разумею: усяму — свой час...

Давай пагаворым, мама...

Падчас чытацкіх відэаканферэнцый. Натуральна, бацькі пажадалі, каб іх твары былі заменены “смайлікамі”.

Яўген РАГІН

Дырэктар Барысаўскай цэнтральнай раённай бібліятэкі імя Івана Каладзева Алена Капыток свой чарговы праект прывезла з чарговай камандзіроўкі за акіяна. Хтосьці з нашых турыстаў дакладна ведае, дзе можна прыдбаць у Амерыцы самыя танныя джынсы. Алена Сяргееўна адшукала для сябе зусім іншую, але надзвычай карысную інфармацыю. У выніку нарадзіўся сацыяльны праект “Тата побач. Мама, давай пагаворым”.

МЫ ПРА ГЭТА ПІШАМ РЭДКА

Сапраўды, мы недаравальна мала ўвагі надаем жыццю папраўчых калоній, мэта якіх па вызначэнні — усебаковае садзейнічанне таму, каб людзі выпраўлялі здзейснены памылкі і ўсяляк імкнуліся застацца людзьмі. Не сакрэт, што і ў месцах пазбаўлення свабоды — процьма таленавітых людзей. Яны спяваюць, ставяць спектаклі, вырабляюць неверагодныя мастацкія рэчы. І пра гэты пласт культуры мы пішам зрэдзчас. Не вельмі гэта правільна. Алена Капыток прымусіла зноў вярнуцца да азначанай тэмы. Але гаворка сёння — не пра канцэрты, спектаклі ды выставы ў “калючым перыметры”. Тлумачыць сутнасць акцыі, якая стартвала 23 красавіка, буду паступова.

Барысаўская раённая бібліятэка, як зразумела, стала ініцыятарам досыць незвычайнага праекта. Папраўчая калонія № 14 (вёска Навасады, дваццаць кіламетраў ад Барысава) стала партнёрам. А непасрэдныя стасункі наладжаны паміж дзіцячым аддзелам Барысаўскай ЦРБ і бібліятэкай папраўчай калоніі № 14. Ажыццяўляцца задуманае будзе цягам года.

НА ВІДЭАКАНФЕРЭНЦЫЮ — РАЗАМ З БАБУЛЯЙ

Пра задуманае — больш падрабязна. Вось меркаванне кіраўніка праекта Алены Капыток: “Арыентаваны праект на тых падапечных папраўчых устаноў, якія ўсведамляюць высокую каштоўнасць сямейных стасункаў і жадаюць прымаць удзел у жыцці ды выхаванні сваіх дзетак. Сэнс нашай сумеснай ініцыятывы — дапамагчы такім ахвотным стаць бліжэй да сваіх родзічаў і блізкіх. Гэта дзеля іх бацькоў, якія калісьці памыліліся, але гатовы мяняцца і выпраўляць памылкі мінулага”.

Я шмат пісаў пра Алену Капыток, пра яе высокую адоранасць, калі так можна выказацца, у справе выкарыстання самых апошніх тэхнічных гаджэтаў. Без тагога таленту відэамасток паміж бібліятэкай і калоніяй наўрад ці быў бы “ўзбудаваны”. Грывалася і перспектыўнасць такой сувязі пацвярджае і тое, што да віртуальных стасункаў падключыліся жаночыя папраўчыя калоніі Гомеля і Шклова...

Аднак вернемся ў 23 красавіка. Старт праекта ажыццявілі дзве сястрычкі, якіх бабуля прывяла ў Барысаўскую

Як Барысаўская бібліятэка дапамагае дзецям у сітуацыі зняволення іх бацькоў

бібліятэку на відэастункі з мамай гэтых маленькіх дзяўчынак, якая адбывае тэрмін пакарання ў ПК № 14.

“ПРА ШТО ДУМАЕ МАЯ ГАЛАВА”

На словах ды халоднай рукой апісаць усё гэта досыць проста. Прынамсі, я сустрэчы родных на ўласныя вочы не бачыў. Перадаю сутнасць са слоў кіраўніка Барысаўскай цэнтральнай раённай бібліятэкі. Па-першае, дзіцячы аддзел гэтай установы зроблены максімальна ўтульным. Кніжкі з маляўнічымі ілюстрацыямі ды самыя неверагодныя цацкі ствараюць тут самы казачны настрой. Па-другое, сутнасць гадзіннай сустрэчы заключалася ў тым, што мама чытала сваім дзецям кніжку Ірыны Піваваравай “Пра што думае мая галава” і ўрыўкі з казкі-аповесці Джані Радары “Вандроўка Благітнай Стралы”. Можна толькі ўявіць, як слухалі маму дзяўчынкі! Над чымсьці смяяліся, штосьці абмяркоўвалі. І па-трэцяе, пасля літаратурных чытанняў дачкі зрабілі маме сюрпрыз. На малюнку яны пастараліся адлюстраваць менавіта яе — самага дарагога чалавека ў свеце! А ёсць яшчэ і па-чацвёртае. Дзяўчынкі таксама не засталіся без падарунка. Яны атрымалі тыя самыя кнігі, якія ім чытала маці. Ці варта сумнявацца, што гэтыя выданні сёстры зачытаюць “да дзінка” і захавваюць на ўсё жыццё, як самамунае сведчанне цёплых зносін з мамай.

А вось якія ўражанні пакінула бабуля: “Вялікі дзякуй за шчыры прыём, за пільную ўвагу, за шчыльныя стасункі... Усё гэта — незабыўны след у нашых душах”.

Мама па той бок экрана таксама была шчыра ўдзячная за такі нечаканы падарунак. Удзячны ліст у адрас Барысаўскай бібліятэкі накіравала і адміністрацыя ПК № 14, якая вельмі станоўча ацаніла праектную ідэю. А неўзабаве адгукнуліся Гомель і Шклоў.

Праект жыве і пашырае межы. Такім чынам ствараюцца адлегласці паміж роднымі сэрцамі, а простыя кніжныя радкі набываюць чарадзейную ды гаючую сілу, а яшчэ — вялікую надзею — на абавязковую сустрэчу.

Дадам, што перыядычнасць такіх “канферэнцый” — два разы на месяц.

ДЗЯЦІНСТВА Ў САЛДАЦКАЙ ПІЛОТЦЫ

Другая сустрэча ў рамках праекта “Тата побач. Мама, давай пагаворым” адбылася 8 мая. Напярэдадні Дня Вялікай Перамогі тата прапанаваў для сямейнага працягання апавяданне Міхася Лынькова “Васількі”. А дзеці ў сваю чаргу распавялі пра свае школьныя поспехі, паказалі ўласныя малюнкi. А ў падарунак атрымалі новую кнігу “Дзяцінства ў салдацкай пілотцы”. Мама была побач з дзецьмі і пакінула па выніках сустрэчы вельмі станоўчы водгук.

ПРАЦЯГ СПРАВЫ І ЯЕ НЮАНСЫ

Якія можна зрабіць высновы. Як мне падаецца незвычайная бібліятэчная акцыя зніжае ступень душэўнага болю абедзвюх бакоў такога стасункавання. Да месца тут словы “сацыялізацыя”, “рэабілітацыя”, “прафілактыка паўторных правапарушэнняў”... Гэта ў дачыненні да бацькоў. Што тычыцца дзяцей... Напэўна, яны ніколі не забудуць на тое, што кніжка можа так яднаць людзей, што бібліятэка — утульны і жаданы куточак для сумеснага чытання, дзе няма зла, а пануюць толькі дабрыня і спагада.

Не магу не спыніцца і на васьмь якіх немалаважных аспектах, якія гарантуюць поспех згаданага праекта. Вельмі важны клопат — падбор літаратуры, а таксама стварэнне кропак доступу для відэасувязі.

Паміж бібліятэкай і ПК № 14 была заключана дамова аб супрацоўніцтве. Пра яго ход і вынікі “К” распавядаць будзе рэгулярна.

Якая стужка стала першай карцінай для дзяцей у беларускім кінематографі? Ці выпадковасць — тэма дзіцячага фільма на кінастудыі “Беларусьфільм”? Якое кіно, увогуле, можна лічыць, што яно менавіта для дзіцячай аўдыторыі? “Дзіцячае кіно — яно ўсё пра нашы галовы”, — кажа мне даследчыца экранных мастацтваў Марыя Касцюковіч, аўтар новай манаграфіі пра беларускі, і як вы ўжо здагадаліся, дзіцячы кінематограф. Калі можна казаць пра падзею ў сувязі з выхадам новай даследчай працы — гэта акурат той выпадак. Такого ў нашым кінакрытычным полі не рабіў ніхто. “Дзіцячы сэнс”, — а такую назву мае будучая кніга аб’ёмам больш за 400 старонак, — убачыць свет ужо ў ліпені, і закрэне амаль усю гісторыю беларускага дзіцячага кіно — ад часу стварэння трэсту Белдзяржкіно — да 2018 года. Прапусціць выхад такога выдання “К” палічыла для сябе недаравальным.

Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ

Важна дадаць, што аўтарка манаграфіі вырашылася на нетрывіяльны крок у плане прасоўвання даследчай працы — літаральна праз пару тыдняў яна распачынае краўдфандынгавую кампанію на адной з анлайн-платформаў у падтрымку кнігі. Не здолеўшы застацца ў баку да гэтай ініцыятывы, напярэдадні Міжнароднага дня абароны дзяцей мы запрасілі кінакрытыка і супрацоўніцу Акадэміі навук Беларусі, каардынатарку конкурсу Нацыянальных кінашкол кінафестывалю “Лістапад” Марыю КАСЦЮКОВІЧ на інтэрв’ю. Падчас сустрэчы і дазналіся: адкуль на кінастудыі “Беларусьфільм” узнікла дзіцячая тэма, якія фільмы можна ўключыць у ТОП-5 лепшых дзіцячых стужак белкіно і чаго бракуе карцінам айчынных аўтараў сёння. Далучайцеся самі ды спрычыняйце да кнігі і кіно іншых.

УСЕ МЫ РОДАМ З ДЗЯЦІНСТВА

— Марыя, маё першае знаёмства з вашай кнігай пакінула вельмі добрыя ўражанні. Яна напісана жвавай і даступнай мовай, вы ўлічываеце самага рознага чытача, і нават трохкі выбачаецца за словы “дыскурс” і “парадыгма”. Але аб’ём даследавання матэрыялу — велізарнейшы, відавочна, што гэта грунтоўная работа.

— Дзякуй за водгук. Так, для мяне было важна, каб выданне было напісана цікава, жывой мовай. Чамусьці ў нас прынята, што калі гэта навука, мастацтва, — то абавязкова трэба пісаць вельмі строга, на такіх “серьезных шах”. Але я лічу, што культура — гэта пра задавальненне, радасць, увогуле, пра цікавасць. І мне хацелася, каб некалькі прачыталася, што само кіно — яно жывое, і патрабуе адпаведна такой жа мовы аповеду пра сябе.

— Як вы увогуле ўбачылі ў гэтай тэме такі патэнцыял? Бо звычайна, нават калі мы паглядзім на прыклад таго ж “Лістападзкі”, конкурсу фільмаў для дзіцячай і юнацкай аўдыторыі “Лістапада”, — ён зусім не спешчаны ўвагай

крытыкаў і журналістаў, як і ў цэлым дзіцячае кіно. Што падштурхнула вас занурывацца ў тэму?

— Больш за тое, на сённяшнім “Лістападзкі” часам дзейнічае практыка прымусявага паказу, што вельмі крыўдна. Але гэта асобная тэма для гутаркі. Адказваючы на пытанне, шчыра кажу, што на гэту тэму патрапіла амаль выпадкова. Аднак, уключыўшыся, убачыла, што гэта вялікі пласт гісторыі — маладаследаванні і недаацэнены. Проста нават дзіўна. А там столькі ўсяго!

— І чаго ж?

— Па-першае, адкрылася, здавалася б, банальнае — што ўсе “мы родам з дзяцінства”. Калі пачала глядзець дзіцячыя стужкі, мне сталі відавочнымі ўсе патэрны, узоры паводзінаў, якімі дагэтуль карыстаюся — яны “прамаўляюцца” нам менавіта ў дзіцячых фільмах. У кіно для дзяцей закладваюцца каштоўнасці, якія чалавек панясе далей, вобраз будучыні, — і гэта надзвычай важна. Па-другое, стала зразумелым, што кіно такога напрамку — гэта вялікая гісторыя пра беларусаў, пра тое, хто такі беларус. І, па-трэцяе, калі я пайшла ў архівы і стала чытаць справы дзіцячых стужак, адкрыліся дзіцячкі лёсаў таленавітых людзей, пра якія амаль нічога нам не вядома, што вельмі несправядліва. Усё гэта разам і падштурхнула працаваць далей.

ПАТРЭНІРУЙСЯ “НА КОТКАХ”

— А чаму дзіцячы кінематограф так не збалансаваны ўвагай?

— Прычын некалькі. Але галоўная з іх, на маю думку, тая, што дзіцячае кіно знаходзілася ў самым нізе іерархічнай сістэмы савецкага кінематографа. Рэжысёры аўтарскага кіно — тое была эліта, потым ішоў жанравы кінематограф, і недзе там, у самым нізе, — знаходзіліся тыя, хто здымаў для дзяцей. Такія фільмы, як правіла, давалі навічкам — маўляў, схадзі патрэніруйся, а потым прыходзь у наш свет сур’ёзнага мастацтва. Ледзь не ў кожнага другога беларускага рэжысёра дэбютныя фільмы — дзіцячыя. Хоць савецкая дзіцячая культура была вельмі развітой і складанай, чамусьці ў да-

Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Марыя Касцюковіч дэманструе на тэлефоне вокладку сваёй будучай кнігі.

сім дзіцячы фільм, і гэта акурат надзённа для нас праблема, калі вельмі часта дзіцячы кінематограф успрымаецца ў выключна забаўляльным ключы. Але ён не мусіць быць такім, і “Горад майстроў” — адзін з падобных прыкладаў складанага і разумнага выказвання, вядома, расказанага мовай сваёй эпохі — 1960-х.

— Далей?

— Казкі Леаніда Нячаева, безумоўна. Яны — усе драйвовыя, але я б вылучыла “Рыжый, честны, влюблённы”. Гэта вяршыня яго творчасці, на маю думку. Хоць “Прыгодамі Бураціна” “сапсавалі” дзяцінства ўсім — гэта ўжо такі культурны код, без якога нікуды не падзенешся (смяецца). На карціне выраслі цэлыя пакаленні. Далей адзначу, вядома, “Корцік” і “Бронзавую птушку” Мікалая Калініна. Што далей? З вялікай сімпатыяй стаўлюся за

запуск адначасова з “Канстанцінам Заслонавым”. Але, зразумела, што калі тваім канкурэнтам з’яўляецца “Заслонаў”...

— Дарэчы, а якая гэта была пастаноўка “Рабінзонаў”? Другая?

— Так. Хачу зазначыць, што аповесць Янкі Маўра ставілася на кінастудыі мноства разоў, і “Рабінзонаў”, сапраўды, можна лічыць галоўным беларускім “вандроўным сюжэтам”. На прыкладзе фільмаў па гэтым твору можна прасачыць гісторыю беларускага дзіцячага кіно.

— Падарожжа на востраў — гэта такая наша тэма?

— Атрымоўваецца, што так.

МОВА ДЫЯЛОГУ З ДЗЕЦЬМІ СТРАЧАНА

— А якая тэма актуальная для сучаснага дзіцячага кіно, часоў незалежнасці Беларусі?

— А вось з гэтым у нас крызіс. Сёння такой тэ-

“Не губляць нітку выказвання”

но для дзіцячай аўдыторыі была вось такая ўстаноўка. Лічу, што ўсё гэта паўплывала, у тым ліку, на захаванне матэрыялаў, пісьмо пра дзіцячае кіно.

Аднак таксама варта ўлічваць і аб’ектыўныя фактары. Скажам, перыяд міжваеннага кінематографа, пра які нам вядома зусім мала — тут інфармацыя не захавалася ў выніку абставінаў. Гэты час кінастудыя працавала ў Ленінградзе, і звесткі пра кінематографістаў і іх творы проста загінулі падчас блакады.

— Прычым, ні для нікога не сакрэт, што кінастудыя “Беларусьфільм” была вядома ў СССР, і сёння паціяныя сёньне праз два напрамку: ваенны кінематограф і дзіцячы. Вось цікава: наколькі справядліва тут у дачыненні да кіно для дзяцей казаць пра “сваю” тэму?

— Тое, сапраўды, дзіўная рэч, але дзіцячы кінематограф — менавіта наш феномен. І пры тым, што ў савецкія часы працавалі і добра вядомыя студыя дзіцячых і юнацкіх фільмаў імя Горкага, і падраздзяленне “Юность” на “Мосфильме”, — усё роўна для “Беларусьфільма” было важна здымаць менавіта сваё кіно для дзяцей. Мяркую, тут спрацаваў такі момант, што на лакальных студыях пачынаць кар’еру маладому рэжысёру было лягчэй. Так, менш рэсурсаў, чым на цэнтральных

кінапляцоўках, але пачаткоўцу адразу можна было ўзяцца за поўны метр. Небывалая раскоша па сённяшніх часах! На “Беларусьфільм” прыходзілі сапраўды таленавітыя людзі, якія браліся за дэбютную работу з усім пылам і жаданнем далейшага

карціны “Летнія прыгоды на планеце Z” Яўгена Маркоўскага. Фільм, які быў зроблены ўжо ў перабудову, але з такім вельмі ўважлівым стаўленнем да дзяцей і іх свету.

— І пятая стужка?

— Складана вырашыць. Магчыма, “Канцэрт Бет-

На жаль, у апошніх фільмах кінастудыі аднаўляецца мадэль дзяцінства, прынятая ў савецкія часы, хоць зразумела, што дзеці сёння жывуць у цалкам іншым свеце, чым іх бацькі.

творчага росту. Гэта, на маю думку, было асновай, плюс... нам крута пашанцавала! З тым, што ў Мінск вехаць кантэкст эпохі — а гэта сталінскія часы, галава і сэрца адмаўляюцца ўспрымаць тую сапраўдную ідылію, што “намалявалі” аўтары. Таму назаву лепш такі настальгічны фільм таго ж Макоўскага “Як я быў вундэркіндам”. Ён вельмі эмацыйна і тонка зроблены, хоць і пра савецкае дзяцінства. Бачыце, штосьці я прапусціла ўсяго Льва Голуба (смяецца).

БЕЗ БУРАЦІНА НІКУДЫ НЕ ПАДЗЕНЕШСЯ

— Ці не маглі б вы скласці ТОП-5 фільмаў для дзяцей кінастудыі “Беларусьфільм”? Пытанне такое папулярнае, але, магчыма, ёсць пэўныя кінатворы, якія глядач незаслужана абмінуў?

— Першай стужкай назаву “Горад майстроў” таго ж Бычкова. І тут адразу важна пазначыць, што лічыць дзіцячы кіно. Відавочна, што гэта карціна — не зу-

ховена”? Гэта вельмі добродушная, калі можна так казаць, карціна. Але калі ведаць кантэкст эпохі — а гэта сталінскія часы, галава і сэрца адмаўляюцца ўспрымаць тую сапраўдную ідылію, што “намалявалі” аўтары. Таму назаву лепш такі настальгічны фільм таго ж Макоўскага “Як я быў вундэркіндам”. Ён вельмі эмацыйна і тонка зроблены, хоць і пра савецкае дзяцінства. Бачыце, штосьці я прапусціла ўсяго Льва Голуба (смяецца).

Дарэчы, што тычыцца нечаканых адкрыццяў, дык яны ёсць. У архівах я знайшла фільм, пра які нідзе не гаварылася — гэта пасляваенная экранізацыя “Палескіх рабінзонаў” Янкі Маўра. Стужка так і не была ажыццёўлена, бо планавалася ў

мы, на маю думку, няма, і лічу, што мы баімся спытаць у дзяцей, што для іх важна. На жаль, у апошніх фільмах кінастудыі аднаўляецца мадэль дзяцінства, прынятая ў савецкія часы, хоць зразумела, што дзеці сёння жывуць у цалкам іншым свеце, чым іх бацькі. Я разважала над тым, чаму так здарылася, і карані гэтай праблемы сягаюць у 1990-я, калі дзіцячае кіно амаль не здымалася, і мы згубілі мову дыялогу з дзецьмі. Яна і да гэтай пары не адноўлена, не вынайздзеная. У нашых аўтараў пакуль няма мастацкіх інструментаў асэнсавання рэчаіснасці, і як вынік мы бачым на экранях пераважна забаўляльныя стужкі. Але вядома, што дзіцячае кіно такім падыходам не вычэрпваецца.

— Тады за кім ці за чым будучыня дзіцячага кінематографа?

— Складана сказаць. Але мне падаецца, што нельга паўтараць тую памылку, што была зроблена ў 1990-я — спыняць вытворчасць дзіцячага кіно. Аснова развіцця — гэта пастаянная праца, і калі працэс будзе працягвацца, аднойчы ўзнікне глеба для сапраўднага выказвання. Толькі так гэта і працуе. Трэба проста працягваць “шыць гэтыя сукеначкі”, не губляць нітку выказвання. Бадай за гэтай адсутнасцю разрываў — адно будучыня і магчыма.

Палеская рабінзанада

Калі ў 1928-м годзе заўзяты эсперантыст і спірыт Янка Маўр скончыў трылогію пра заморскія прыгоды на востраве Ява і вырашыў напісаць пра такія ж прыгоды ў роднай Беларусі, не ведаў ён, што на ягоным сюжэце вырасце і будзе трымацца беларускае дзіцячае кіно.

Можна нават пажартаваць, што кожныя дваццаць гадоў беларусы здымаюць пра палескіх рабінзонаў. Чыстая праўда: і ў 1934-м, і ў 1954-м, і ў 1974-м, а пасля ў 2014-м на экран выходзіла чарговая экранізацыя “Палескіх рабінзонаў”. А што яе не было ў 1994-м — дык гэта праз глыбокі крызіс у кіно, калі дзіцячых фільмаў увогуле не здымалі. Варта мець на ўвазе, што наша кіно ўвогуле не любіла паўтарацца і наноў экранізаваць экранізаванае. Але толькі не з “Палескімі рабінзонамі”.

“Палескія рабінзоны” сталі беларускім “вандроўным сюжэтам”: колькі разоў яго матывы ўзніклі ў фільмах, быццам кожнае пакаленне дзяцей неабходна было навучыць вандраваць па Беларусі і бачыць у ёй дзівосы. Па гэтых фільмах цяпер можна зразумець, што да дзяцей у розны час ставіліся па-рознаму і адзін і той жа сюжэт пераказвалі ім кожны раз іначэй.

МАЎРАЎСКІЯ РАБІНЗОНЫ

Як толькі “Палескія рабінзоны” выйшлі з друку, беларускія кінематаграфісты адразу ж загарэліся іх паставіць. Кінастудыя тады ўладкавалася ў Ленінградзе і яшчэ не мела ґрунтоўнага плана, што рабіць. Але ж за пастаноўку ўзяліся, і сцэнарый напісаў сам Янка Маўр.

Яго кніга пабачыла свет напрыканцы важнай эпохі ў гісторыі дзяцінства: на працягу 1920-х гадоў дзяцей вучылі быць усемагутнымі атлантамі, якія здольныя перавярнуць свет. Уся дзіцячая культура гаварыла пра дзіцячы авангардызм: пра тое, што дарослыя трэба не слухацца, а перавучаць дзеля новага жыцця, што лепшае наперадзе і ствараць яго дзецям. Героі дзіцячых фільмаў звычайна былі сіротамі — і гэта не дзіва ў краіне, дзе пасля Грамадзянскай вайны і рэвалюцыі засталіся ледзь не сем мільёнаў дзяцей-сірот. У рэальнасці яны ледзьве выжывалі, а ў фільмах здзіўлялі неверагодныя, “дарослыя” ўчынкi. Вось і маўраўскія рабінзоны апынуліся адны на ненаселеным востраве, навучыліся выжываць у дзікай прыродзе, прыручылі яе, сышліся ў бойцы з сапраўднымі, небяспечнымі кантрабандыстамі — і выйшлі пераможцамі. Сюжэт Янкі Маўра — пра перамогу чалавека над надзвычайнай рэчаіснасцю.

НА 180 ГРАДУСАЎ

Эра герояў скончылася сказаннем пра Паўліка Марозава, які, па кананічным міфе, данёс на бацьку-злачынца і прыняў праз гэта пакутніцкую смерць. І пачалася іншая эпоха: час паслухмяных, маленькіх дзяцей, якія працягваюць справу бацькоў і, калі і робяць штосьці экстраардынарнае, дык толькі разам, выпадкова і дзеля таго, каб аднавіць сусветную гармонію. А дарослыя ім у гэтым дапамагаюць. Яны перасталі быць “дрэннымі” і “нягоднымі”, сям’я стала звычайнай і сімпатычнай. Савецкая культура разварнулася на 180 градусаў, абвяс-

“Востраў-цуд, альбо Палескія рабінзоны”.

цілі сацрэалізм, добрае пачало супрацьстаяць не аб’ектыўнаму злу, а нейкай неназванай утопіі. Кіно вынайшла гук, фільмы заспявалі і дзіцячы свет зрабіўся ідылічным.

ПАМІЖ ДЗВЮХ ЭПОХ

Першыя кінематаграфічныя “Палескія рабінзоны”, з тым, яшчэ з 1920-х, дзіцячым авангардызмам, не паспелі выйсці на экран у сваю эпоху, а ў новую выглядалі ўжо дзіўнавата. У фільме 1934 года Віктар і Мірон — ужо не падлеткі, як у аповесці, а чыста дзедзі, і прыгоды іх забавлялі дзіцяці: ніякай небяспекі. У першых “Палескіх рабінзонах” захаплялі выдатныя камбінаваныя здымкі, зробленыя на студыі мультыплікацыі Белдзяржкіно (яна хутка знікла з-за бюракратычных складанасцяў). Віктара і Мірона паменшылі да памераў насякомых, і хлопцы пабачылі гіганцкую стракацу, пазмагаліся з іспальніцкай жабкай — добрыя атракцыёны, але ж зусім не бойка з кантрабандыстамі не на жыццё, а на смерць.

Але ж у гэтым фільме засталіся дзве рэчы, якіх сацрэалізм ужо не ўхваляў: папершае, героі апынуліся ў ізаляцыі, а па-другое, ім сніліся сны. Ізаляцыі і звышнатуральнай рэальнасці сацрэалізм не разумее і не прымае,

Па просьбе “К” Марыя Касцюковіч напісала пра экранізацыі галоўнага беларускага “вандроўнага сюжэта” для дзяцей

гэта аскепак авангарднай культуры дваццатых. Нават калі герою дазвалялася застацца па-за калектывам, ён сумаваў па ім і да яго імкнуўся. А яшчэ ён стаў жыхаром спраўджанай утопіі: усё ў ягоным свеце добра, і ўсе спяваюць. Бачыць сны герою забаранялася, бо сама ягоная рэчаіснасць была сном, да таго ж, у сваіх уласных снах ён мог раптам застацца сам па сабе.

“Палескія рабінзоны” ў гэтай новай рэальнасці нагадвалі пра былую эпоху індывідуалізму і авангардызму. Яны былі сном і таму засталіся без вялікай пашаны. Яе атрымаў наступны дзіцячы фільм, які шчыра, таленавіта, з бляскам

сцэнарый для знакавага фільма “Сорак першы” Рыгора Чухрая. Але гэта будзе іншы час з іншымі сэнсамі. А ў 1946-м, у разгар малакарцінны, пад сталінскую крытыку “Маладой гвардыі”, “Палескія рабінзоны” ў трактоўцы Калтунова неўзабаве сталі гісторыяй пра грамадскую карысць і працяг справы бацькоў.

Сацрэалізм заўсёды звязваў асабістае з усеагульным, перыферыю з цэнтрам, асобную адзінку з цэлым. Вось і новыя Віктар ды Мірон — піянеры сіроцкай дружыны імя Заслонава. Яны адчуваюцца на ўсесаюзную піянерскую

“Дзеці партызана”.

акцыю “Падарожжа па родным краі”, але ж надта спышаюцца паабяцаць на ўсю краіну дапамагчы прафесару знайсці на Палесці каменную соль (у іншых варыянтах сюжэта — нафту).

У сюжэце шмат выпадковаасцей, якімі сацрэалізм заўсёды напаўняў гісторыі, бо іншых драматургічных інструментаў не меў — нават сапраўдны канфлікт не мог сабе дазволіць. У іншых варыянтах сцэнарыя завязка такая нудная і доўгая, што прыгодніцкі сюжэт урэшце рэшт ператварыўся ў камедыю палажэнняў. Але ж і ў ёй знайшлося месца для вялікага ўхвальнага дыялога пра Сталіна, “самага найлепшага чалавека, якому вельмі цяжка”. І для абавязковай “кіруючай ролі партыі” — яе выконвае асобны дзіўны персанаж, сакратар гаркома. Ён праводзіць нараду на конт знікнення хлопцаў і ў момант кульмінацыі стукае кулаком па сталае, крычыць “Выкарабкаюцца!” — і героі, вядома, тут жа выбіраюцца з сякой-такой небяспекі.

НОВАЯ ІНКАРНАЦЫЯ

Гэтыя “Рабінзоны” так і не з’явіліся, а сцэнарый Калтунова застаўся на студыі і праз восем гадоў дачакаўся рэжы-

сёра — ім стаў Леў Голуб. Яму было 42 гады, ён прыйшоў на “Беларусьфільм” з Навасібірскай кінастудыі навукова-папулярных фільмаў і адважыўся не пакінуць камня на камні ад сцэнарыя Калтунова. У 1954 годзе выйшаў яго фільм “Дзеці партызана” — новая інкарнацыя “Палескіх рабінзонаў” у новую эпоху паміж сталінскім часам і адлігай.

Піянер-аптыміст раптам зрабіўся бездапаможным сіратой, на якога палююць шпіёны, маніякальныя злачынцы. Прыгодніцкі востраў стаў месцам гібелі, а небяспека зрабілася сапраўднай, смяротнай. Леў Голуб ператварыў прыгодніцкі сюжэт у чысты трылер — штосьці падобнае здымалі ў 1930-я, калі кіно награвашчавала, акрамя ідылічнага вобразу мыслення, яшчэ і шпіёнаманію. Героямі сталі брат і сястра, сіроты — і толькі чудам яны засталіся ў жывых. У кульмінацыі галоўны злодзей, дарослы моцны мужчына, пераследуе падлетка, а той, зразумеўшы, што выхадзі няма, падпальвае лес, каб пажар заўважылі, і, страціўшы надзею, выразае на дрэвах імя

“Неадкрытыя астравы”.

чалавека, які яго заб’е. Як ні дзіўна, гэты жудасны сюжэт добра адчуваўся на звычайную падлеткавую прагу да “крывавага гісторый” — сацрэалізм іх блакіраваў і пакінуў ім месца хіба толькі ў міфах. Адчуванне бездапаможнасці, асуджанасці — тое новае, з чаго пачалася і новая эпоха ў беларускім кіно. Так сацрэалізм перацякаў у псіхалагічны рэалізм, яго прапаведнікам стаў Леў Голуб.

Ён скарыстаў сюжэт рабінзанады яшчэ раз у 1965-м у правільна сацрэалістычным, мільым фільме “Пушчык едзе ў Прагу”, які беларуская кінастудыя паставіла сумесна з чэшскай студыяй “Барандов”.

ЭКАТЭМАТЫКА

А наступным разам “Палескія рабінзоны” адгукнуліся ў 1974-м у першым дзіцячым экалагічным фільме “Неадкрытыя астравы” Леаніда Мартынюка. Стужка выйшла ў лагодны, сыты час тэлевізійнага кіно, калі адышлі балючыя ўспаміны пра вайну, калі досвед ваеннага дзяцінства кіно нарэшце прамовіла

і ўзнікла патрэба навучыць новых, гарадскіх дзяцей проста жыць і берагчы навакольны свет. Новыя рабінзоны плывуць на Палессе паздымаць дзікіх жывёл і трапляюць быццам у іншы свет — свет жывой прыроды, якой нельга прычыняць шкоду. Больш за тое, фільм ціха гаворыць: шкоду цяпер можна зрабіць толькі прыродзе, а не чалавеку — і галоўнымі злодзямі становяцца браканьеры. Яны такія несапраўдныя, што самі пужаюцца хлопцаў, і ловаць іх “па-вегетарыянску” — праз фотаздымкі. Гэты новы палескі востраў, дзіўны і відэавочна жывы, вельмі падобны на сталкераўскую Зону, але ад звышнатуральнага ператварэння яго ратуе пяшчотная музыка мінскага кампазітара Алега Янчанкі. І востраў застаецца проста месцам, у якім адбываецца цуд жыцця. Нават дзіўна, як такі дабрадушны фільм вырас з заволі жорсткага сюжэта Янкі Маўра.

ГІСТОРЫЯ ПРА ЎПАРАДКАВАННЕ

Каб знайсці новы, адпаведны часу, вобраз загадкавага палескага вострава і новы сэнс дзіцячага падарожжа, беларускім кінематаграфістам спатрэбілася сорак гадоў: наступныя рабінзоны адправіліся ў шлях толькі ў 2014-м, у фільме “Востраў-цуд, альбо Палескія рабінзоны” Сяргея Сычова, і гэтым разам востраў выпрабавуў іх на паслухмянасць. Па новай легендзе, на палескім востраве сыходзіцца ўсе эпохі — і нават аб’ектыўная рэальнасць з фантазіяй. Там рабінзоны сучасныя сустракаюць самых рабінзонаў з аповесці. Радуе, што ў сюжэце ўпершыню дзейнічае і дзіўчынкі — ён перастаў быць “мужчынскім”, “хлапечым”. Гэта гаворыць і пра важныя, але ж не надта пакуль заўважныя змены гендарных роляў. Дык вось, новым рабінзонам прапануюць прывесці ў парадак звар’яцелы свет, які перамяшаўся. Такая цалкам сацрэалістычная ідэя, заснаваная на ўлюбёным сацрэалістычным канцэпце парадку, упершыню патрабуе ад герояў — прастай паслухмянасці. Паслухаўшыся злога чараўніка Пана, яны могуць атрымаць вечнае жыццё. Дзеці, вядома, не збіраюцца нікому падпарадкоўвацца — інакш яны б на востраў і не патрапілі, і праз іх адмову парадак узаўняецца і ўсё вяртаецца на свае месцы.

Такімі калізіямі беларускае дзіцячае кіно цяпер апантана вучыць дзяцей быць добрымі і нават непаслухмянасцю аднаўляць сусветны парадак і гармонію. Мяркую, зрабіўшы такі доўгі шлях ад сюжэта пра моц героя-адзіночкі да гісторыі пра ўпарадкаванне рэчаіснасці, “Палескія рабінзоны” хутка вырастуць у новы міф. Няхай ён будзе пра свабоду выбару і ўзаемапаразуменне.

Марыя КАСЦЮКОВІЧ, кіназнаўца

Прафарыентацыя? На профіт

У Рэспубліканскім тэатры беларускай драматургіі некалькі разоў пераносілі падрыхтаваную прэм'еру спектакля "Профіт". Наразшце, наважыліся на смелы крок — упершыню ў гісторыі беларускага тэатра правесці яе анлайн на відэасэрвісе VOKA, афіцыйна пазначыўшы 12 мая датай прэм'еры.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Паказ быў бясплатным, але пры жаданні можна было набыць квітку, каб падтрымаць калектыву ў гэты складаны час. Убачанае ў чарговы раз пераканала, наколькі важна глядзець спектаклі "жывым". Справа не толькі ў навакольнай атмасферы і непасрэднай энергетыцы, што ўсталяваецца паміж публікай і артыстамі, але і ў магчымасці назіраць псіхалогічны дзеянне, што разгортваецца ў розных кутках сцэны. У асаблівай меры гэта тычыцца цяперашняй прэм'еры, бо ў спектаклі задзейнічана ўся сцэнічная вертыкаль: дзеянне адбываецца і на самой сцэне, і на балкочку ў яе глыбіні, і ў праходзе паміж сцэнай і залай. Змрочнае, халоднае чарношце з металічнымі лясцямі да поручняў-бар'ераў (сцэнаграфія Юрыя Саламонава). Нападземра, дзе маланкі, гром, мільгаченне святла выдчу да інфернальнасці. І дзе асобныя лямпны нахпатат настольных не надаюць цеплыні — асляпляюць, выводзячы на першы план не сто-

Фота прадстаўленні тэатрам

Падчас рэпетыцыі.

даць новага персанажа па мянушцы Ніхто (Валянцін Салаўёў). Такія "падарожжы" з мінулага ў сённяшні дзень даюць звыклі практыкай, ахапіўшы і драматычныя тэатры, і оперныя. Дый п'еса А. Астроўскага атрымлівала (і што вельмі важна, вытрымлівала) самую розную перапрацоўку, уключаючы кінастужкі. Адна з іх — "Вакансія" 1981 года — халіда і пакідала дзеянне ў XIX стагоддзі, была вырашана ў жанры мюзікла з яркай, задзірыста-залівацкай музыкой Генадзя Гладкова.

ў параўнанні з п'есай некаторыя рысы характару. Найбольшым мяротнікам (і адначасова дурнем) аказваецца Белугаў (Максім Шышко). Паводле дадзеных у спектаклі дэталі, ён і жонку Юлію (Гражына Быкава) гатовы "падкласці" пад начальніка, і ананімны "сігнал у інстанцыі" дасыле на свайго дабрадзея і шэффа Вышнеўскага (Андрэй Дабравольскі), халіда сам у тых махінацыях удзельнічаў. На чарзе ў яго — бліжэйшы калега і "настаўнік" Юсаў (непазнавальны ў парыку ды з вусамі Максім Брагінец). Белугаў так заўзята падборчвае яго да эратычнага танца на пілоне, прадбачліва здымаючы нападзёнаю натуру на смартфон, што сумневу няма: яго пойдзе не па-ягонаму, хутка пачне шантаж ш выкладзе тое "кіно" ў Сёвіва. Аднаго не разумею нованароджаны хабарнік: трактаваўся як састарэлае жартоўнае азначэнне ці як слэнг. Пасля ж мультсерыяла South Park стаў мемам. Дарэчы, па-руску напіс ў гэтым запавычанні ставіцца на другі склад, але ў нас справядліва арыентаваліся на англамоўны арыгінал, тым самым звязваючы эпохі і краіны.

Пры ўсёй класіцысцкай павучыльнасці спектакля, пастаўшчыкаў цікавіла прынамсі псіхалогія ўчынкаў — тым больш, што

Рэжысёрам (і часткова драматургам) выступіў расійскі акцёр Аляксей Шутаў, які тры гады таму стаў артыстам нашага Маладзёжнага тэатра. Яго першы рэжысёрскі блін атрымаўся зусім не камяком — наадварот, прыцягваў свежасцю, жаданнем "разварушыць" публіку, запрасіў яе да ўдзелу на роўных. Больш прэтэнзій можна прад'явіць самому матэрыялу, далёка не дасканаламу. За аснову была ўзята сітуацыя з італьянскай кінастужкі "Ідэальныя незнаёмыя", адаптаваная да нашых рэалій. Сустрэўшыся ў антыкаварні (а гэта ўстаноў, прызначаны найперш для сацыяльных стасункаў, а не харчавання), дзе адначасова разгортнута выстава нейраграфікі, сябры вырашаюць згуляць у нявін-

К

Тэлефонныя "шкілеты" з рэнамэ-скрыні

Спектакль-інтэрактыву "ШкілеТы" — такое загадкавае найменне з вылучаным апошнім складам-словам з'явілася на афішы Беларускага дзяржаўнага маладзёжнага тэатра ў канцы сакавіка. Каб далучыцца да дзеі, не трэба было адчыняць шафу — дастаткова было патрапіць у малую залу і настроіцца на зусім не віртуальны дыялог з артыстамі.

Надзея БУНЦЭВІЧ / Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

ную, здавалася б, гульнію: на адну гадзіну класіцы свае тэлефоны ў скрыню і адказаць на кожнае званок па гучнай сувязі. Весела? Але з гэтай ва ўсіх сэнсах "чорнай скрыні" адразу пачынаюць выпяўзаць прыхаваныя "шкілеты". Раскрытыя сакрэты вымушаюць інакш зірнуць на ўсіх прысутных. Дык хто ёсць хто?

Акрамя гэтай ледзь не дэтэктыўнай, месцамі даволі напружанай гісторыі, нас чакае і размова пра тэрапеўтычныя якасці моднай сёння нейраграфікі, і разважанні пра сучаснае выяўленчае мастацтва, пра каханне, пра беларускую мову (маўляў, гэта патрыятызм ці штосьці іншае?) і яшчэ пра безліч псіхалагічных праблем. Скінуты разам, бы нейкі паток пад'ядомасці, усе гэтыя маналогі-дыялогі, часам

сказаць, тады яны і пачынаюць гнаць чарнуху, хайпаваць, як сёння кажуць. І рэп тут, вядома, своеасаблівы: зразумела, у кожнага, хто ўжывае рэчытатыву ва ўласнай творчасці, свой падыход да яго, у "нашым" выпадку рытміка амаль цалкам адсутнічае. Як адсутнічае і агульная якасць гукі: мабыць, толькі да аднаго трэку ў мяне няма прэтэнзій у гэтым сэнсе, у астатніх узровень запісу прыкметна "кульгае". В.: Праект гэты быў ініцыяваны некалькі гадоў таму далёка не апошнімі людзьмі ў беларускім андэрграўндзе — Сяргеем Пукстам і былым удзельнікам гуртоў "Красныя зvezды" і "Четыре" Яўгенам Бяловым. Як і ў папярэдніх работах праекта, так і ў гэтым, музыкі мала дзе ёсць, — каб мелодыі існавалі. А добры рэліз тым, што практычна ўсе яго кампазіцыі ўтрымліваюць бездань прышпільных і вельмі нават сабе філасофскіх фразачак ад меладекламатара

Сцэны са спектакля "ШкілеТы".

бы насамрэч завіталі на сяброўскую сустрачку. Кульмінацыйны спектакля становіцца ўзнятая праблема эмпатыі і талерантнасці, што павінны выяўляцца не на словах, а на справе. Адзін з герояў, Юрый, памяняўшыся тэлефонам з сябрам, вымушаны адгрызаць ролю гея. Як імгненна змяняецца стаўленне да яго з боку блізкіх яму людзей! Вось і ўся цана сяброўства — як аказалася, уяўнага.

ролі", а быццам самога героя, патрапіўшы ў ягоны асяродак. Выпускнік Брэскага дзяржаўнага музычнага каледжа імя Рыгора Шырмы, дзе раней таксама выкладалі тэатральнае мастацтва, Гарык Вяпшкоўскі працаваў спачатку ў Брэсцкім акадэмічным тэатры драмы, потым — у Рэспубліканскім тэатры беларускай драматургіі. Дарэчы, там ён не толькі іграў у спектаклях, але і здымаў іх. Большасць

тых відэазапісаў, якія цяпер тэатр выкладае ў анлайн-трансляцыі, былі зроблены ім. Ствараў Гарык і аўдыё-відэаэфекты да спектакляў, якія ставіў яго сябра, акцёр і рэжысёр Дзміс Паршын. Прычым не толькі ў Мінску, дзе выйшаў "Жмурок", у якім ён таксама ўдзельнічаў як акцёр, але і ў Гомелі, дзе ў тамтэйшым гарадскім маладзёжным тэатры з'явіўся спектакль "Ляцелі арэлі". Гарык і сам выступаў рэжысёрам: зняў кароткаметражную стужку "Падарунак".

Апошнім часам ён працаваў, што называ-

ецца, на змор: новыя ролі ішлі адна за адной. Толькі за апошні год гэта Скамарох і Аглішкі пасол у мюзікле "Пра Фядота-стральца", Яўген Шумільчык у "Трыксер-клубе" (адразу пасля яго смерці, каб не губляць спектакль, на гэтую ролю пачалі ўводзіць іншага артыста), надзвычай кранальны, нетыпова філасафічны Белы клоўн у "Папайлушы" і, нарэшце, Юрый у "ШкілеТы". Апошняя роля дзіўным чынам аказалася сугучнай ягонаму лёсу: і ў спектаклі, і ў жыцці нечаканая падзея рэзка змяніла ўсё. Непарушным засталася маё ўражанне ад "ШкілеТаў". У той самы момант, калі спектакль быў гатовы рассяпацца на шэраг цікавых, але ўсё ж адасобленых фрагментаў, Гарык здолеў умацаваць яго скразным стрыманым постаці свайго героя. Нягледзячы Юрый аказаўся больш сумленным і чалавечым за іншых — і ў тым была яго асабістая трагедыя непараўнення з навакольнымі. Назва ж спектакля быццам запытвала: а ты, апнуўшыся на месцы Юрыя, змог бы так абараняць сябра, рызыкаючы сваім рэнамэ?

К

Страта

Анатоль Іванавіч ВАСЕНДА

Беларуская культура панесла цяжкую страту. На 59-м годзе жыцця пайшоў ад нас пэрт і музыкант, дырэктар філіяла "Летні амфітэатр" дзяржаўнай установы "Цэнтр культуры "Віцебск" Васенда Анатоль Іванавіч.

А.І.Васенда нарадзіўся 13 студзеня 1961 года. Скончыў тэхнічнае вучылішча № 79 хімікаў горада Гомеля. У перыяд з 1979 па 1988 гады А.І.Васенда працаваў на розных пасадах на Беларускам хімічным заводзе, з 1988 па 1992 гады — гітарыстам музычнага ансамбля, кіраўніком групы МЦ "Квазар" горада Гомеля, кіраўніком вакальна-інструментальнага ансамбля Гомельскага ПТВ-81 электратэхнікі, артыстам ансамбля "Сябры" Гомельскай абласной філармоніі.

Васенда Анатоль Іванавіч стаў у вытокаў зараджэння Міжнароднага фестывалю мастацтваў "Славянскі базар у Віцебску" і адкрываў яго ў якасці музыканта ў складзе ансамбля "Сябры" (бас-гітара, вакал) у 1992 годзе.

У 1993 годзе Анатоль Іванавіч Васенда быў прыняты на працу ў якасці інжынера культуры-спартыўнага комплексу Летняга амфітэатра Віцебскага гарадскога Цэнтра культуры і вольнага часу (шапер — дзяржаўная ўстанова "Цэнтр культуры "Віцебск"). З 1996 года А.І.Васенда пераведзены на пасаду загадчыка філіяла "Летні амфітэатр" Цэнтра культуры "Віцебск".

За гады актыўнай дзейнасці па забеспячэнні функцыянавання Летняга амфітэатра сцэна стала яго галоўным клопатам, сэнсам жыцця і працай. Анатоль Іванавіч забяспечваў на высокім арганізацыйным узроўні правядзенне культурных мерапрыемстваў Цэнтра культуры "Віцебск" і Летнім амфітэатра на працягу канцэртнага сезона, у тым ліку мерапрыемстваў "Славянскага базару".

Пад кіраўніцтвам А.І.Васенды была ажыццёўлена маштабная рэканструкцыя комплексу Летняга амфітэатра ў 2007 годзе са стварэннем лакальнай сеткі для забеспячэння сучасных умоў працы з выкарыстаннем высокатэхналагічнага абсталявання.

Нязменна важнай для Анатоля Іванавіча як для чалавека з вялікім сэрцам была яго сям'я — шасціра дзяцей і ўнуку.

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, уся культурная грамадскасць шчыра смуткуюць у сувязі з гэтай цяжкай стратай і выказваюць глыбокія спачуванні родным і блізкім, калегам і сябрам Анатоля Іванавіча Васенды.

Светлая памяць аб Анатолю Іванавічы Васендзе назаўжды застанеца ў нашых сэрцах.

В.: А гурт цікавей заіграў! Да прасталейнага, малафантазіянага постпанку дадаўся сінт-поп і усё стала пахвойе — адносна, вядома, але — тым не менш. Калі праводзіць нейкія паралелі з альтэрнатыўнымі-суседзямі, то трэч мне нагадаў некалькі каманд з Маскоўскай рок-лабараторыі сярэдзіны 1980-х — пад пэўны настрой і стан цалкам зойдзе гэты манатонны опус. Кліп таксама мінімалістычны — буіныя планы музыкантаў, нешта там палае — у адпаведнасці з утрыманнем кампазіцыі. Няблага.

Аўдыя & Відэа

Красавіцкія аўдыя / Відэазаработы аічынных выканаўцаў рэзгуюць кампазітар Генадзь МАРКЕВІЧ (А.) і аглядальнік газеты "Культура", музычны крытык Алег КЛІМАУ (В.).

Аўдыя

Гурт Panska Moc, міні-альбом "Гета"

А.: Вельмі цэласны рэліз, у якім спадабалася ўсё — аранжыроўкі, інструментальныя партыі, мелодыі, тэксты, — што складаюцца ў адзіныя формы. Магу ўявіць сабе дадзенаму музыку ў сваім плейлісце, мне будзе зразумела, чаму менавіта яна туды трапіла, і трапіла невпадкова, няма ў мяне да яе пытаньні "навошта так зроблена?", "для чаго гэта, а не тое?"

В.: Мінскі поп-альтэрнатыўны гурт кідае з краінасіці ў краінасіць, хай нават ніша, у якой творыць калектыву, і вузкая. Каманда то грае абуральна праценькую лёгенькую музыку, то раптам пачынае прэтэндаваць на нейкія філасофскія глыбіні, то змешвае першае з другім. Верагодна, у сілу маладосці Panska Moc проста ўсё яшчэ шукае тые свае струны, якія таленавіты акын калі-небудзь ды знаходзіць і "сячы" па іх да канца жыцця, умоўна кажучы, адну і тую ж песню, аднак такую непдадобную ні на чые іншыя. Жадаю хлопцам знайсці гэтыя струны.

Lavon Volski, альбом Ateryuka

А.: Здзіўна Лявон, здзіўна. І нават не магу канкрэтызаваць — у станочным сэнсе ці ў адмоўным. Праслухоўшы альбом, думаю, здзівацца і ўсе тыя, хто больш-менш знаёмы з папярэдняй творчасцю музыканта - роковым ды іншых напрамкаў. А тут, па стыліс-

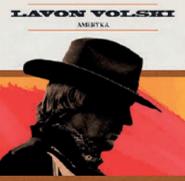

тыцы, у асноўным кантры, прычым 1980-х гадоў. Там, дзе ёсць мелодыя, мне ўсё здалося сімпатычным.

В.: Так сабе Клінт Істудв вийшаў з Лявона нашага Вольскага. Дакладней Джоні і Кэш. Галоўны рок-музыкант усяе Беларусі раптам чамусьці вырашыў запісаць альбом, вытрыманы ў кантры і блізкай да гэтага жанру стылістыцы, натуральна, з адсылам да амерыканскай рэчаіснасці — мінула і сапраўднай. Добра, спыняю іранізаваць, толькі яшчэ раз канстату — не атрымалася "прывітанне Амерыцы". Лепшымі ж на рэлізе сталі песні, што ў найменшай ступені сярэд іншых кампазіцый альбома маюць дачыненне да кантры — выдатная лірычная "Калі пачнецца той снег" і філасофскі "медляк" "Палон".

Праект True Litwin Beat, альбом "Свабода болі"

А.: Ніколі не вітаў песні з тэкстамі "на грані" ўжо тым больш "за гранью". Лічу, што, калі людзям няма чаго

Пагаворым пра жыццё, падобнае на лепшыя ўзоры літаратуры, і пра літаратуру, якая застаецца пэўным адбіткам жыцця, хоць і з'яўляецца для аўтара хутчэй не люстэркам, а палітрай для самых розных мастацкіх эксперымантаў-перастварэнняў. І гаворка тут не толькі пра літаратуру. Мы ўсе — аўтары гэтага жыцця. І калі яно нас у нечым не надта задавальняе, значыць дзесьці не вельмі стараліся, рукі апусцілі, пусцілі справу на самацёк. А чарнавікі рабіць ды перапісваць усё начыста часу не стае...

Яўген РАГІН

На базе рэсурснага цэнтру музычных інфармацыйна-камп'ютарных тэхналогій сярэдняй школы № 4 Мінска прайшоў першы адкрыты раённы конкурс юных выканаўцаў беларускай музыкі “Зямля пад белымі крыламі”. Гэта не толькі творчае спаборніцтва, але і свята нашай нацыянальнай музыкі. У знакавым мерапрыемстве бралі ўдзел не толькі школы **Ленінскага** раёна, але і іншых раёнаў сталіцы (усяго — 15 устаноў адукацыі). Праслухоўванне праходзіла ў дыстанцыйным рэжыме. Да ўдзелу журы дапусціла 77 відэазапісаў. Ацэньваліся выступленні па прафесіяналізме, мастацкім вобразе, складанасці рэпертуару. Гран-пры атрымаў навучэнец СШ № 1 Аляксандр Таберка (акарына, дудка).

Вельмі ўдалую назву ўзялі для конкурсу — “Зямля пад белымі крыламі”. Парадаксальна: гэты нарыс Уладзімір Караткевіч напісаў для ўкраінцаў, але праз час кніжка стала лёсавызначальнай для многіх юных беларусаў. І ўвогуле Караткевіч, я перакананы, геній парадксаў і непераўздызены міфатворца. Дзякуючы яму беларускай рэальнасцю сталі цмокі і абрад дзядзькавання, апісаны ў “Каласах пад сярпом тваім”. Юнакі, якія маліліся ў свой час на талент пісьменніка, сталі бацькамі, а дзеці іх пачалі размаўляць па-беларуску. Тая сітуацыя, калі літаратура нараджае жыццё. Новае, непераможнае.

І гэта далёка не ўсё пра Уладзіміра Сямёнавіча. Набыў днямі цішотку з яго выказаннем: “Кожны чалавек носіць сваё неба з сабой”. Гэта цытата з легенды “Ладззя распачы”. Аўтар усё жыццё старанна пасвіў свае аблокі, а пасля перадаў гэта

Гродзенскі габелен “Гісторыі жывая ніць”: кожны сантыметр палатна напоўнены нястомнай энергіяй працавітых рук майстрых.

Сваё неба з сабой...

неба нам, да аблачынкі, да апошняга жаўрука над жытнёвым палаткам...

Бібліятэкар аддзела бібліятэчнага маркетынгу **Кобрынскай** цэнтральнай раённай бібліятэкі Наталля Ефіцьева піша: “*Да 500-годдзя Жыровіцкага манастыра кобрынскія бібліятэкары правялі конкурс духоўнай паэзіі “Ёсць сіла дабрадзейная ў сугуччы слоў жывых”*. Анонс быў змешчаны ў сацыяльных сетках. Па гэтай прычыне геаграфія конкурсу выйшла за межы Беларусі. Лісты з вершамі духоўнай тэматыкі прыходзілі не толькі з **Кобрыншчыны, Брэста і Слоніма, але нават з Масквы. 14 паэтаў даслалі 81 твор. Першае, другое і трэцяе месцы занялі жыхары Кобрыншчыны — Надзея Момлік, Сяргей Страчук і Марына Міхалюк адпаведна”.**

Да слова, самыя лепшыя прарокі, як падаецца, менавіта паэты. Той жа ўсюдысны Уладзімір Караткевіч задоўга да чарнобыльскага катастрофы (у 1956 годзе) напісаў у вершы “Дзяўчына пад дажджом”: “Стронцый быў у дажджы”. А Іосіф Бродскі сам таго не ведаючы стварыў у 1970 годзе гімн самаізаляцыі — вершы “Не выходи из комнаты, не совершай ошибку”. Самая жыццёвая навука — літаратуразнаўства. Самая дакладная крыніца мараў і тэхналогій іх здзяйснення — літаратура. Хто пасля гэтага наважыцца ігнараваць неабмежаваныя магчымасці нашых бібліятэк?

Зробім лірычнае кветкавае адступленне. “*Настаўнік мастацкага аддзялення Пагранічнага філіяла Бераставіцкай дзіцячай школы мастацтваў Наталля Жалызоўская прыняла ўдзел у дыстанцыйным міжнародным анлайн-конкурсе выяўленчага і джаратыўна-прыкладнага мастацтва “Сімфонія Кветак-Satocity”, што адбываўся ў Львове, — распавядае загадчык згдананага філіяла Святлана Баран — Вынік — дыплом першай ступені. Наталля Мікалаеўна прэзентавала*

Узоры эстрадна-інструментальны ансамбль “Туці” Бераставіцкай дзіцячай школы мастацтваў.

на конкурсе работы “Архідзя”, “Кветкавы брыз”, “У абдымках вальса” і “Крык душы”. Усе яны выкананы ў тэхніках “вітраж” і “ропіс акрылавымі фарбамі на шкле”.

І кветкавы каментарый. Алесь Разанаў сцвярджаў калісьці, што “паэзія не апавядае пра кветку, а становіцца сама кветкай”. І гэтых кветак у нашай літаратуры — букеты і вянкi. Пра васілёк, да прыкладу, пісалі Кастусь Кірэнка, Юлій Таўбін, Уладзімір Дубоўка. Вельмі трагічнае апавяданне “Васількі” стварыў Міхась Лынькоў. Рамонку прысвяцілі паэтычныя радкі Ніна Тарас, Станіслаў Шушкевіч. З шыпшынай параўнаў Беларусь Уладзімір Дубоўка. Кветкавая тэма ў беларускай паэзіі і прозе — бясконца.

Дарэчы, **Бераставіцкая** дзіцячая школа мастацтваў адметная ды выніковая не толькі ў выяўленчым мас-

тацтве. Намеснік дырэктара па вучэбна-выхаваўчай рабоце згаданай установы Данута Барташэвіч паведамляе: “*Нашы выхаванцы бралі ўдзел у VI Міжнародным конкурсе мастацтваў “Віват, Пецябург!”* Да слова, у гэтым конкурсе, які стартваў у 2015-м, удзельнічаем настаянна, разам ствараем адзіную культурную прастору па абмене творчым досведам. Сёлетні фэст быў незвычайным, бо праходзіў у рэальным часе на ўласнай відэа-платформе. Дыплом Гран-пры атрымалі ўзоры эстрадна-інструментальны ансамбль “Туці” і выпускнік школы на класе трамбона Ілля Казлоўскі”.

Інфармацыя з **Ваўкавыскага** раённага цэнтру культуры і народнай творчасці. Загадчык аддзела па правядзенні культурных мерапрыемстваў Ларыса Ланіна дзеліцца пазітыўным рэцэптам прафілактыкі COVID-19, які

прапагандуюць у відэароліку “Беражыце сябе!” супрацоўнікі **Роскага** Дома культуры. А ёсць яшчэ праект “Майстэрня #робімдома”. А для самых юных народны драматычны калектыў “Перакрыжаванне” падрыхтаваў спектакль “Школа добрых манер”. Віртуальную экскурсію па музеі народнага побыту “Матчына хатка” прапаноўваюць у ДOME культуры аграгарадка **Юбілейны**. Пры дапамозе інтэрнэту можна наведаць музейную экспазіцыю “**Ізабелін** кулінарны” мясцовай клубнай установы.

І ўрэшце не варта забывацца, што самы лепшы сродак віртуальнага адхлання — гэта цікавая кніжка, вокладку якой не хочацца закрываць. Любы бібліятэкар вам параіць, якую канкрэтна асалоду для душы і розуму варта абраць на сёння. Выкарыстайце гэтую магчы-

масць! Час не будзе згублены дарэмна.

Маштабны габелен ствараецца прыкладна так, як ствараецца вялікая паэма. У дадзеным выпадку гаворка пра рамантыка-геаграфічны твор з некалькімі паралельнымі сюжэтамi. З **Гродзенскага** абласнога метадычнага цэнтру народнай творчасці паведамляе Вольга Шлавецкі: “*У Гродне працягваецца стварэнне габелена, прысвечанага 75-годдзю Вялікай Перамогі. Мясцовыя ткачыхі працавітых рук майстрых.*

радіна ўжо завяршылі першы этап. Для гэтага спатрэбіліся тры месяцы і 352 метры нітак. Дапрацоўку эскіза курыруе яго аўтар, прафесар Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў. Другая частка дывана сімалізуе адраджэнне нашай краіны. На палатне будзе адлюстравана беларуская вёска і пасляваенны горад”. Мы пісалі пра пачатак габеленавай эпопеі. Сёння майстрыхі ствараюць самы светлы ўчастак габелена, на якім адлюстравана панарама культурных помнікаў айчыннай архітэктуры. Рэдактар Гродзенскага абласнога метадычнага цэнтру народнай творчасці Аля Бялькевіч пераканана, што габелен будзе скончаны да Дня Незалежнасці. Дарэчы, твор ужо мае назву: “Гісторыі жывая ніць”. Метадычны цэнтр у свой час абвясціў адпаведны конкурс. Дык вось, імя пераможцы будзе названа на прэзентацыі твора.

Патэлефанаваў мастак **Аркадз Гурскі**. Прапанаваў яшчэ некалькі сваіх карыкатур, нагадаўшы пра гаючую сілу сваіх твораў. “*Кожны, — запэўніў ён, — нібыта сапраўдны раман, дзе заўжды ёсць месца камедыі з трагедыяй*”. Хто супраць?!

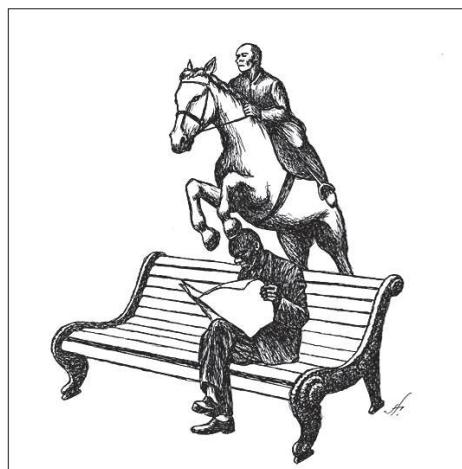
І напрыканцы — зноў пра неба. Спецыяліст Савецкага раённага аддзела надзвычайных сітуацый **Мінска** Таццяна Бычанок нагадвае аб прафілактыцы пажарнай небяспекі. На гэты раз гаворка пра запуск лётаючых ліхтарыкаў. Аказваецца, гульня не такая ўжо і бяспечная. Тамсям у Амерыцы, Германіі, Іспаніі нябесныя ліхтарыкі забаронены. Мы нібыта забыліся, што такія ліхтарыкі быў вынайдзены ў Кітаі як баявы сродак, што выклікае пажар. Нябесны ліхтарыкі можа вандраваць у прасторы вельмі доўгі час. Уночы, калі большасць людзей спіць, такая “цацка” можа натварыць шмат бед.

Беражыце сябе!

Сустрэнемся праз тыдзень.

Карыкатуры Аркадз ГУРСКАГА

Там, дзе ўсё могуць і ўмеюць

Так ужо атрымалася, што ў паездках па краіне мне не заўсёды ўдавалася дэталёва азнаёміцца з дзейнасцю тых устаноў культуры, якія заслугоўвалі таго, каб расказаць пра іх менавіта ў падрабязнасцях. І раптам настаў час, калі можна прыпыніць свой жыццёвы бег, агледзецца, успомніць і пагутарыць з людзьмі, якія маюць самае непасрэднае дачыненне да такіх устаноў.

Алег КЛІМАЎ

УСЁ ПОЙДЗЕ ПА ПЛАНЕ?..

Летась Любанскі раённы цэнтр культуры адзначыў 100-годдзе. Не ведаю, якіх прынцыпаў у сваёй дзейнасці прытрымліваліся ў 1919-м кіраўнікі тады яшчэ Народнага дома, сёння ж дырэктар РЦК Ігар Мурленка трымаецца такога правіла: “Творчасць — праца тонкая і складаная, важна не спужаць ідэю. Творчага работніка выслухай, падкарактуй, накіруй і атрымаеш вынік”. На практыцы рэжысёр і вядучы мерапрыемстваў рэалізуе гэты дэвіз, узначальваючы да таго ж вакальны калектыў “Саюз ЦК” і тэатральны “Эксперымент”. А ўсяго пад кіраўніцтвам Ігара Валер’евіча і Цэнтра яшчэ 22 установы клубнага тыпу: Обчынскі Дом народнай творчасці, Жораўскі Дом народных традыцый, Урэцкі гарпасялковы Дом культуры, 16 сельскіх дамоў культуры і 3 сельскіх клубы. На іх базе дзейнічаюць 172 фарміраванні, 88 з якіх для дзяцей. Колькасць удзельнікаў такіх аб’яднанняў — 1248 (718 — дзеці). 11 калектываў маюць званні “народны” і “ўзорны”. У студзені 2020-га ўзорны фальклорны ансамбль “Верабейкі” пацвердзіў сваё званне. Узорным фальклорным ансамблем “Спадчына” Любанскага РЦК і “Нашчадкі” Забалоцкага сельскага Дома культуры, а таксама народнаму клубу народных традыцый “Вытокі” Сасноўскага СДК, народнай майстэрні традыцыйнага ткацтва “Маг-рушка” Камунараўскага СДК трэба будзе да канца лета пацвердзіць ганаровыя званні.

Усяго па раёне РЦК і яго структурнымі падраздзяленнямі за першы квартал 2020-га года было праведзена 1074 мерапрыемстваў (уключаючы 6 фестываляў, аглядаў і аглядаў-конкурсаў); 198 канцэртаў, спектакляў і прадстаўленняў; 66 тэатралізаваных святаў і абрадаў; 83 выставы; а таксама 721 іншая імпрэза — вечары адпачывання і танцаў, гульнявыя

і пазнаваўчыя праграмы, прафілактычныя мерапрыемствы, конкурсы, віктарыны, гутаркі і гэтак далей.

За той жа першы квартал “ужывую” атрымалася правесці некалькі буйных і знакавых мерапрыемстваў. Сярод іх “Калядкі без аглядкі” — рэгіянальны фестываль мастацтваў; “І гонар, і радасць, і песня” — раённы злёт перадавікоў усіх галін народнай гаспадаркі Любанскага раёна; раённае народнае свята “Гуляй, Масленка!” у Любанскім РЦК; там жа — “Шарман-шоу”, прысвечанае Міжнароднаму жаночаму дню; рэгіянальныя народныя святы

спубліканскай камісіі па прысваенні статусу гісторыка-культурнай каштоўнасці з поспехам прэзентавалі традыцыйны хатняга хлебаічэння, вынікам чаго і стала наданне статусу дадзенаму аб’екту.

У гэтым месяцы галоўным мерапрыемствам, адным з арганізатараў якога ў Любані з’яўляўся РЦК, была акцыя-мітынг памяці ахвяр Вялікай Айчыннай вайны “У славу Перамогі!”

Зразумела, што і ў дзейнасць РЦК умяшаўся каранавірус, частка імпрэз змянілі фармат свайго правядзення (да прыкладу, раённы конкурс сучаснай

ладзь цяжка. Таму разам з кіраўніцтвам РЦК прынята рашэнне: прыбываючых маладых спецыялістаў цяпер спачатку адпраўляць на працу ў сельскія клубныя ўстановы, а ўжо потым, калі яны сябе добра праявяць і ў іх будзе такое жаданне, запрашаць у Цэнтр культуры. Па-другое, матэрыяльна-тэхнічная база многіх клубных устаноў патрабуе ўдасканалення: адчуваецца недахоп светлавога, гукавога абсталявання, шмат дзе патрабуецца рамонт памяшканняў, замена сцэны, а таксама адзення. Па магчымасці намаганнямі адміністрацыі Цэнтра і аддзела гэтыя праблемы вырашаюцца. А для стымулявання больш стараннай і якаснай працы найперш аказваецца эфектыўная матэрыяльна-тэхнічная падтрымка, прынамсі як у творчым, так і ў гаспадарчым плане.

ІНФАРМАЦЫЯ ДА РАЗВАЖАННЯ

А людзі ў Любанскім раённым цэнтры культуры працуюць спрэс, як сказаў бы таварыш Сухаў, душэўныя і далікатныя. Аднак, спачатку я падзялюся сваім меркаваннем пра Сяргея Выскварку. Сустрэкаліся мы з ім не так ужо і часта, але слых пра яго дайшоў да мяне яшчэ да гэтых перасячэнняў. Вядомы беларускі фалькларыст, прафесіянал, чалавек патрабавальны, часам нават дастаткова жорсткі, але затое ў хвіліны адпачывання — душа кампаніі. І гэтая пагалоска пацвердзілася. У Цэнтры ён кіруе трыма фарміраваннямі: узорным фальклорным ансамблем “Верабейкі”, народным гуртам народнага гумару “Смехаўе” і фальклорным калектывам “Напарачка”. Сяргей аўтар шматлікіх культуралагічных праектаў па ўзнаўленні традыцыйных народных святаў, стваральнік папулярных фестываляў. І калі Выскварка — гэта сапраўдны фалькларыст-вандроўнік, апантаны сваёй справай, то яго калегі — тыя ж пчолкі: яны робяць вялікую працу, якую многія проста не заўважаюць, а бачаць толькі вынік, дзе ўсё падаецца лёгкім, без якіх-небудзь перашкод і перажыванняў.

Адзін з такіх нябачных, але незаменных супрацоўнікаў — намеснік дырэктара Валянціна Галай. На ёй ляжыць асноўны груз дакументазвароту, даведак, справаздач, рознага роду інфармацыі. І яна спраўляецца на “выдатна”, пры гэтым паспяваючы разам з усім калектывам Цэнтра

Народны ансамбль народнай песні “Ярыца”.

Сяргей Выскварка.

“вытвараць” штосьці ў плане творчасці.

Мастацкі кіраўнік Алена Брагінец — ідэйны і ідэальны рухавік прагрэсу ў клубнай дзейнасці раёна і горада, аўтар незлічонах крэатыўных праектаў, нязменны вядучы і рэжысёр, строгі цэнзар раённых імпрэз, “ветэран працы” на ніве культуры: у РЦК Алена Іванаўна з першага дня працаўладкавання ў ім.

Ярка зорка многіх мерапрыемстваў горада, раёна, вобласці — народны ансамбль народнай песні “Ярыца”, а разыначка калектыву — яго кіраўнік і галоўны хормайстар Цэнтра культуры Вольга Гарэлька. Яна не толькі дапамагае кіраўнікам іншых калектываў, але і памочнік рэжысёра і мастака па мастацкім вырашэнні святаў, вырабе дэкарацыйных элементаў ды пашыве сцэнічных касцюмаў.

Загадчыца аддзела арганізацыі масавых святаў Алена Хадароўская адказвае за клубныя гарадскія мерапрыемствы. Стараецца надаць новае дыханне нават даўно знаёмай і традыцыйнаму, адчуць жаданне глядача. І сама выдатная спявачка, кіраўнік вакальнага трыа “Каніцель” і гуртка салістаў “Кантрасты”.

Алена Шымоль — галоўны харэограф і кіраўнік узорнага тэатра танца “Егоза”, чалавек настойлівы і мэтанакіраваны. У яе займаюцца 189 дзяцей ва ўзросце ад 3-х да 16-ці гадоў. Патрабавальная, энергічная, добрая і светлая.

Галоўны рэжысёр Вячаслаў Грышчэня не толькі стварае святы, але і з’яўляецца вядучым, выдатным актёрам, валодае высокімі арганізатарскімі здольнасцямі.

Без галоўнага мастака Валерыя Карыпава цяжка было б данесці да глядача рэжысёрскую ідэю, ства-

рыць святочную атмасферу ці атмасферу спектакля. Валерый Фарукавіч вельмі сціплы і вельмі таленавіты, яму падае ідэю — і яна ўжо ўвасоблена! Яго малявання афішы і плакаты — узоры творчай фантазіі найвышэйшага ўзроўню.

Спецыяліст па маладзёжнай культуры Карына Гаргун кіруе танцавальным калектывам “Максімум”. І пераймае вопыт больш сталых калег, становіцца новай зоркай маладога пакалення супрацоўнікаў установы. Разам з яе рэжысёрам Яўгеніяй Мохарт яны ствараюць яскравыя праекты для дзяцей і падлеткаў. У кагорце моладзі Цэнтра цікава працуе кіраўнік узорнага фальклорнага ансамбля “Спадчына” Ілона Віткоўская. Акрамя таго, яна салістка і актрыса. Зусім нядаўна творчы патэнцыял Цэнтра папоўніла ініцыятыўная Вікторыя Царыковіч.

А голас Цэнтра культуры, стваральнік гукавога афармлення розных імпрэз разам з рэжысёрамі — гукарэжысёр Дзмітрый Якаўлеў.

Неад’емная частка РЦК — загадчыца Парка культуры Алена Шапльыка. Летам — гэта дзелавы адміністратар і гаспадар, які ведае ў парку кожны куточак, а зімой — запатрабаваная творчая адзінка ў любой тэатралізаванай праграме ці канцэрте Цэнтра.

Трэба сказаць і яшчэ пра аднаго чалавека — намесніка начальніка аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Любанскага райвыканкама Ганну Святлову. У працы з калектывам установы яна — самыя цесныя кантакці, ідэйны кіраўнік. І асоба творчая: з вялікім уменнем спявае на клубных мерапрыемствах, падказвае цікавыя хады. Спецыяліст, у якога любая справа - з выдатным вынікам.

А на завяршэнне я назаваў вам яшчэ адзін прычып, згодна з якім працуе каманда РЦК: “Нам усё пад сілу, калі мы разам, мы усё можам і ўмеём!”

Вакальны калектыў “Саюз ЦК”.

эстраднай песні “Музычная тусоўка” прайшоў у рэжыме відэа). І пакуль цяжка сказаць, што з таго шматлікага ды рознага запланаванага і ў якім выглядзе спраўдзіцца да канца года: раённы конкурс чытальнікаў “За Любанем растуць баравікі”, фестываль аўтэнтчнай песні “Бабулі”, фестываль-конкурс святочных сельскіх брэндаў “Любасць Фэст”, клубны праект па арганізацыі вольнага часу ў летні перыяд “У летні вечарок”, раённы сельскагаспадарчы моладзевы праект “Уладар сяла”...

НЕ БЕЗ ПРАБЛЕМ

Натуральна, мерапрыемствы праводзяцца “на ўра” не па адной пстрычцы пальцаў, здараецца, што даюцца яны вялікім потам, а ў “руціннай” дзейнасці ўстановы без цяжкасцяў, вядома, не абыходзіцца. Пра тое мне і распаўёў загадчык аддзела арганізацыі на-метадычнай працы Сяргей Выскварка, у РЦК ён курыруе ўзаемадзеянне з сельскімі клубнымі ўстановамі:

— Па-першае, на сёння вельмі востра стаіць пытанне амалажэння кадравага складу сельскіх клубных работнікаў: калі яшчэ ў горад маладыя спецыялісты прыбываюць, то ў сельскую мясцовасць завабіць мо-

Ігар Мурленка.

“Гуканне вясны” ў вёсцы Забалаць і “Масленка” ў вёсцы Обчын; “Лёс — у міліцыі служыць!” — вечарушанаванне ў Сароцкім сельскім ДOME культуры да Дня беларускай міліцыі; інтэрактыўная пазнавальная гульнявая праграма для дзяцей па асновах бяспекі жыццядзейнасці “Святлафорыя”, удзельнікамі якой сталі выхаванцы Любанскага раённага цэнтра карэкцыйна-развіваючага навучання і рэабілітацыі і навучэнцы класаў інтэграванага навучання сярэдняй школы № 1 Любані. Арганізатарамі апошняй імпрэзы былі Любанскі РЦК і Упраўленне адукацыі, спорту і турызму Любанскага райвыканкама. У рамках праекта “Горад захапленняў” Цэнтр рэалізаваў і міжведамасную інфармацыйна-забаўляльную праграму па бяспецы жыццядзейнасці непаўналетніх “Бяспечны агеаграф”.

А ў вёсках Жораўка і Купачынку і танцаў, гульнявыя

Кінаатэатры ў чаканні, або Як працаваць без кантэнтна і глядача?

Кінаіндустрыя, як і сферы турызму ды грамадскага харчавання, сёння перажываюць не лепшыя часы. Каранавірус прынёс свае карэктывы, і вось ужо глядач не ідзе ў кінаатэатр, а кінастудыі не выпускаюць ці пераносяць прэм'еры сваіх новых фільмаў на больш познія тэрміны. Скарачэнне глядачоў, натуральна, уплывае і на даходы кінаіндустрыі. Усе пералічаныя праблемы, зразумела, датычыць не толькі замежных, але і айчынных кінаатэатраў. Калі нават у Мінску з дзяржаўных кінаатэатраў сёння функцыянуе толькі “Беларусь”, дык што ж адбываецца ў кінаіндустрыі ў рэгіёнах краіны? Пра гэта паспрабавала даведацца “К”.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

ГАВАРЫЦЬ НЯМА ПРА ШТО?

Слова “паспрабавала” тут цалкам дарэчы. Кіраўнікі раённых кінаатэатраў ці раённых кінавідэасетак без асаблівай ахвоты распавядалі мне пра сённяшні стан рэчаў. Як зазначалі напачатку тэлефанаванняў многія з маіх суразмоўцаў, гаварыць асабліва, на іх погляд, няма пра што.

Скажам, даведацца пра сённяшні стан сферы кіно ў Клецкім раёне Мінскай вобласці мне так і не ўдалося. Бадай толькі атрымаў звесткі падчас размовы з начальнікам аддзела па кінавідэаабслугоўванню насельніцтва Клецкага раёна КУП “Мінаблкінавідэапракат” Уладзімірам Паліводай пра тое, што сфера працуе для наведвальнікаў чатыры дні на тыдзень. Больш ніякай інфармацыі ён не агучыў.

Аднак, менавіта сённяшняя інфармацыя з месца была б дарэчы. Справа ў тым, што звесткі, якія ў свой час былі пададзены на сайт Клецкага райвыканкама, яўна састарэлі. Скажам, там ёсць інфармацыя пра гісторыю прадпрыемства, віды дзейнасці і, у прыватнасці, пра тое, што ў структуру аддзела па кінавідэаабслугоўванню насельніцтва Клецкага раёна ўваходзяць адна кіназала ў раённым Цэнтры культуры на 50 пасадачных месцаў з лічбавым паказам фільмаў у фармаце 2D, 3D, DVD і адна відэапраекцыйная ўстаноўка. За студзень — жнівень 2019 года было абслужана 3247 гарадскіх і 4764 сельскіх глядачоў.

Колькі глядачоў абслугоўвалася на канец мінулага і першы квартал гэтага года, якія меры прымаюцца ў сувязі з каранавірусам, як прадпрыемства плануе працаваць далей, ці можна замовіць білеты на сеансы анлайн — гэтыя пытанні, якія я хацеў задаць Уладзіміру Паліводу, засталіся, на вялікі жаль, без адказу. Улічваючы грамадскую значнасць кінавідэагаліны Беларусі і тыя прабле-

мы, якія перад ёй паўсталі ў сённяшніх неспрыяльных умовах, вырашаць іх трэба, на маю думку, адкрыта абмяркоўваючы, падзяліўшыся пры тым набытым досведам.

У ЧАКАННІ ПРЭМ'ЕР

Між тым, усе зададзеныя — ці, дакладней кажучы, так і не зададзеныя — пытанні і адказы на іх, зразумела, не з'яўляюцца сакрэтнай інфармацыяй, што не падлягае змяшчэнню на старонках рэспубліканскай прэсы. Бо, напрыклад, у іншых рэгіёнах мне распавядалі пра праблемы мясцовай кінасферы абсалютна без аніякіх цяжкасцяў і з разуменнем важнасці журналісцкага тэлефанавання.

— Сёння мы працуем усяго два дні на тыдзень — у суботу і нядзелю, — адзначыла “К” дырэктар камунальнага ўнітарнага кінавідэапракату “Бярозаўская раённая кінавідэасетка” Ганна Шульган. — На жаль, сёння няма прэм'ерных фільмаў, таму мы вымушаны дэманстраваць тыя, якія былі ў нашым пракаце ў мінулым ці нават пазамінулым гадах.

Па гэтай прычыне напэўнальнасць дзяржаўнага кінаатэатра ў гэтым райцэнтры Брэскай вобласці вельмі малая. У памяшканні кіназалы на 186 месцаў на сеансах бывае і тры — чатыры чалавекі, і 10 — 20 чалавек, але ўсё адно гэта катастрофічна нізкая лічба ў параўнанні з мінулым годам ці нават з першымі месяцамі гэтага. Да таго ж, нельга сказаць, што на нізкую наведальнасць кіназалаў уплывае пандэмія каранавіруса.

— Усе неабходныя санэпідэміялагічныя мерапрыемствы ў нас праводзяцца на пастаяннай аснове, — адзначыла Ганна Шульган. — Зала ў нас абсталявана новай вентыляцыйнай сістэмай, мы яе рэгулярна мыем і праветрываем. Прамежкі паміж шэрагамі крэслаў складаюць прыкладна 1,5 метры, так што сацыяльная дыстанцыя захоўваецца нават пры значнай запоўненасці залы.

Кінаатэатр “Кастрычнік” у Бярозе і яго малы зал.

Больш за тое: акрамя вялікай залы, у Бярозе могуць прапанаваць міні-залу на 12 месцаў. Туды можа прыйсці невялікая кампанія ці нават сямейная пара — кіно пакажуць

Кінаатэатр “Узыход” у Жыткавічах.

і для такой малой колькасці наведвальнікаў. Праўда, зноў жа, гэтае кіно будзе новае. Таму цяпер на прадпрыемстве з надзеяй чакаюць з'яўлення на рынку новых замежных фільмаў.

— Калі з'явіцца новы кантэнт, глядач да нас, безумоўна, пойдзе, — упэўнена Ганна Шульган. — Трэба проста перачакаць гэты час. Спадзяюся, наш пастаянны глядач разумее нашы праблемы і абавязкова да нас вернецца, каб паглядзець самыя розныя сусветныя кінанавінкі.

Таксама чакаюць з'яўлення новага кінакантэнтна і ў Жыткавіцкім раёне Гомельскай вобласці. Па словах дырэктара КУКП “Жыткавічывідэасетка” Ірыны Купрыяновіч, сёння назіраецца значнае скарачэнне наведальнасці кінасеансаў, хаця яны і працуюць 5 дзён на тыдзень. У зале мясцовага кінаатэатра, разлічанай на 102 месцы, на кінапаказах прысутнічае вельмі мала людзей. І, скажам, калі ў 2019 годзе ў аграградках і населеных пунктах раёна былі зроблены 641 паказ стужак агулам амаль для трох тысяч чалавек, дык сёлета гэтая лічба будзе значна ніжэйшая: як кажа кіраўнік прадпрыемства, на сёння яны ў раёне не працуюць.

СПАДЗЯЕМСЯ НА ЛЕПШАЕ

Раённыя кінавідэасеткі, як вядома, падначаленыя абласным арганізацыям. Таму лагічным крокам, пасля апытвання раённых прадпрыемстваў сферы кіно, было пазваніць менавіта туды.

На жаль, дазваніцца ўдалося толькі ў Брэст і ў Гомель. Але зноў адзін з маіх суразмоўцаў, генеральны дырэктар камунальнага ўнітарнага прадпрыемства “Брэстаблкінавідэапракат” Дзмітрый Сялюк, не быў настроены агучыць хоць якія лічбы і факты па сённяшнім стане кінагаліны вобласці. Маўляў, не будзе нічога казаць, бо не ведае, што журналіст тэлефануе менавіта з “Культуры”, а не з нейкага іншага выдання, і прапанаваў прыязджаць у Брэст, дзе ён усё пакажа і раскажа. А па каментарыі параіў звяртацца ў Міністэрства культуры.

Звялікім задавальненнем наведваю Брэст, як толькі паспрыяюць абставіны. Разам з тым, 21 мая, на адным з рэгіянальных інтэрнэт-парталаў Брэстчыны выйшаў матэрыял пра жыццё мясцовых кінаатэатраў. Журналісту таго выдання гендырэктар згаданага вышэй КУП патлумачыў, што ўсе патрабаванні і меры засцярогі, якія датычаць сённяшняй сітуацыі, у кінаатэатрах выконваюцца, у залах можна сесці так, каб захаваць сацыяльную дыстанцыю, на некаторы час прыпынена дзейнасць кінаатэатра “Мір”, у якім цяпер ідуць пэўныя рамонтныя работы. Дык у чым сакрэтнасць падобнай інфармацыі, у якой адмоўлена чыгачам “Культуры”, але якая была прадастаўлена іншаму выданню, для мяне так і засталася загадкай.

На шчасце, пагаварыць падрабязна пра праблемы кінагаліны з “К” не адмовіўся генеральны дырэктар камунальнага ўнітарнага прадпрыемства “Гомелькінавідэапракат” Аляксандр Лаўрыненка.

— На сённяшні дзень магу адзначыць, што мы поўнасьцю прытрымліваемся тых санітарных нормаў, якія рэкамендаваны Міністэрствам аховы здароўя Рэспублікі Беларусь, — адзначыў Аляксандр Леанідавіч. —

Гэта праветрыванне кіназалаў, іх дэзінфекцыя, рассадка глядачоў з захаваннем сацыяльнай дыстанцыі, значны прамежак часу паміж кінасеансамі і гэтак далей. Магу сказаць з упэўненасцю, што сёння наведваю кінаатэатр больш бяспечна, чым, скажам, прадуктовую краму. Асабліва з улікам таго, што цяпер, на жаль, на кінасеансы прыходзіць зусім мала людзей у параўнанні з ранейшым часам.

Прычына малой колькасці наведвальнікаў на сеансах заключаецца, натуральна, не толькі ў тым, што нехта баіцца захварэць на каранавірус.

— Галоўная праблема — адсутнасць новага якаснага кантэнтна, які мы маглі б дэманстраваць нашым глядачам, — кажа генеральны дырэктар прадпрыемства. — Напрыклад, мы цяпер чакаем прэм'еры новага фільма Крыстофера Нолана “Дождь”, першы паказ якога запланаваны на 16 ліпеня бягучага года. Але ж гарантаваць, што нашы глядачы ўбачаць гэтую кінапрэм'еру, мы не можам, нават калі яна выйдзе ў гэты тэрмін у сусветны пракаат. Многае залежыць ад таго, наколькі хутка адновіцца расійскі кінапракат, адкуль мы атрымаем усе кінанавінкі замежнай (у тым ліку, расійскай) вытворчасці. Як будучы развівацца падзеі, пакуль сказаць цяжка.

Аляксандр Лаўрыненка закрывае ў тэму даходаў, якія ўпалі ў сувязі з сённяшнім неспрыяльным эпідэміялагічным становішчам.

— 3 прычыны падзення колькасці глядачоў, скараціліся, натуральна, і нашы даходы, не выконваюцца планы платных паслуг, — адзначыў суразмоўца. — Напрыклад, у бягучым маі ў параўнанні з маем мінулага года выручка кінагаліны вобласці паменшылася ў 20 (!) разоў. Мы спрабуем знайсці нейкія іншыя формы работы. Так, з канца красавіка ў Гомелі працуе аўтакінаатэатр на адкрытай пляцоўцы.

Акрамя таго, па словах Аляксандра Лаўрыненкі, на абласным узроўні разумеюць сітуацыю і тое, што сёння кінагаліна працуе ў асаблівых умовах.

— Усе разумеюць, што аб'ектыўна кінагаліна цяпер не можа даваць столькі прыбытку ці даходаў, як гэта было раней, — кажа генеральны дырэктар КУП “Гомелькінавідэапракат”. — Але ж мы спадзяемся на лепшае. Невыпадкова, дзякуючы падтрымцы Гомельскага аблвыканкама і Мазырскага райвыканкама, у мазырскім кінаатэатры “Мір” зараз вядзецца мантаж першага ў вобласці лазернага кінапраектара і гукавой сістэмы “Долбі Атмас”. Таму сёння мы чакаем новы кінавідэакантэнт, а таксама аднаўлення працы кінагаліны ў розных краінах свету.

Фота Дарі ШАЛЯСТОВІЧ

Малады, таленавіты, артыстычны — спявак і аўтар песень Michael Soul з таго новага пакалення папулярнай музыкі Беларусі, што творыць у рэчышчы сусветных актуальных і модных трэндаў. На сцэне Michael Soul, ён жа Міхаіл Сасуноў, з самага маленства, прайшоў праз мноства конкурсаў, зведзеў поспех, зведзеў і правал — некалькі гадоў таму нават ставіў кропку ў артыстычнай кар’еры. А праславіўся Майкл ва ўкраінскім шоу “Голас краіны”. І ўвогуле, за межамі Радзімы ў яго болей прыхільнікаў, чым у роднай Беларусі. Такім чынам, яшчэ адну гісторыю пра тое, як таленавітым людзям даводзіцца шукаць сябе ў чужых краях, мы вам сёння раскажам.

мому быць артыстам. А перад гэтым жа ў складзе дуэта The EM з Ягорам Шаранковым я ўжо паўдзельнічаў у адборы на “Еўрабачанне” — таксама нічога не дасягнуў. І вось праз пару гадоў такога выкладання, калі я па 9 гадзін на дзень займаўся з вучнямі, я проста знясілеў. А як артыст ужо ні на што не разлічваў. Таму вырашыў усё кінуць і кардынальна змяніць жыццё. У выніку з’ехаў у Барселону і працаваў там пад’ёмнай мадэллю, дэманстраваў адзенне розных брэндаў. Але праз пэўны час падаўся на

ж і наступныя эфіры, мяне пазнавалі на вуліцах, бралі аўтографы. Пасля заканчэння шоу са мной усе хацелі працаваць, ужо з’явіліся канкрэтныя планы. Але з-за розных фармальнасцяў — я перавысіў колькасць дзён, якія меў права знаходзіцца на тэрыторыі Украіны, а аплачаны штраф некуды знік — мне забаранілі ўезд на тры гады. Канешне, з дапамогай адвакатаў праз пэўны час забарона была знятая, але момант быў упущаны, да таго ж у мяне пачаліся ўжо перамовы з Лонданам.

лі ці дзеду — дык гэта ўзняць сабе дастрой. Калі ў 15 гадоў я прыехаў у Мінск у каледж мастацтваў, дзе сустрэўся з нармальным стаўленнем да сябе, то пачаў патроху выплываць, хача не так проста было пачаць успрымаць сябе нармальна. Але ўсё роўна — ніколі не ведаеш, калі гэтая праблема ізноў вылезе. Вось я ж паверыў у нейкі момант, што і артыста з мяне не будзе! Я нават у такім конкурсе, як “Белазуўскі акорд” не заняў ніякага месца, у беларускім тэлепраекце “Акадэмія талентаў” мяне ніводзін настаўнік не абраў! Але нічога, у Еўропе папулярная прыказка, што найбольш каштоўныя людзі, якія тройчы прайгралі, а не двойчы выйгралі.

— Ці разглядаеце вы яшчэ магчымасць паўдзельнічаць у “Еўрабачанні” ад Беларусі, пайсці ў конкурс, напрыклад, “Славянскага базару ў Віцебску”, ці нешта падобнае? Якія справы вас яшчэ звязваюць з Беларуссю?

— Я вырашыў, што конкурс з мяне досыць — любых. Асабліва гэта тычыцца беларускага адбору на “Еўрабачанне” — з ім было звязана нямаля непрыемных для мяне гісторый. Адзінае, пра што я вельмі шкадую — што летась адмовіўся паўдзельнічаць у кітайскім грандыёзным конкурсным шоу Singer. Паліна Гагарына і Дзімаш не адмовіліся, а я, бачце, вырашыў замест гэтага выступіць у адборы на “Еўрабачанне”. У Кітаі мяне неяк запрашалі з канцэртамі на адкрыццё сеткі атэляў, дык я даведаўся, што, аказваецца, вельмі падабаюцца кітайцам, мая знешнасць там проста фурор выклікае.

У Беларусі, між іншага, я запатрабаваны як аўтар песень для юных артыстаў. Вось на сёлетні адбор да “Дзіцячага Еўрабачання” ўжо зроблена пяць кампазіцый. Летась было чатыры, адна — песня “Vetra” ў выкананні Марыі Ермаковай — дык і лічылася фаварытам, многія былі ўпэўнены, што яна павінна перамагчы. Але ж не... Вось бачыце, нават на “Дзіцячым Еўрабачанні” мне не пашанцавала! (смах) Нейкая карма. Як з гэтай забаронай ва Украіне, што паламала ўсе планы, а цяпер з пандэміяй, што паставіла пад пытанне працу ў Лондане.

У Беларусі я планую запустіць адзін дабрачынны праект — я аўтар ідэі, куратар. Пакуль рана раскажваць, бо мы зараз на этапе пошуку інвестараў, у мяне тут ёсць каманда, якая ва ўсім дапамагае — я іх называю “мае феі”. Нядаўна прыняў удзел у дабрачынным марафоне, што ладзіў “Спамаш” — на ўсё прапановы з задавальненнем адгукваюся. І ўвогуле, зараз я пішу многа музыкі — сядзенне дома спрыяе такой дзейнасці. То, можа, і нейкія іншыя ідэі з’явіцца.

Michael Soul: “Заўсёды хацеў працаваць у Лондане...”

Надзея КУДРЭЙКА

— Вось зараз вы дома ў Мінску, але ў нейкім сэнсе вымушана — вярнуліся з Англіі, калі пачалася пандэмія.

— У Лондан я пераехаў восенню, калі атрымаў прапанову аб цікавай музычнай працы, і пакуль асабліва нікому пра гэта не раскажваў. Займаюся прадакшнам, пішу музыку, разам з саўнд-прадзюсарам ствараю песні — не для сябе, а для іншых.

— Праца ў Лондане — адной са сталіц сусветнага шоу-бізнесу — для многіх музыкантаў проста недасяжная мара. Як вам удалося?

— Там прынята расшукваць таленты па ўсім свеце, так і мяне знайшлі — паслухалі на YouTube песні. Увогуле, не як артыст, а як аўтар музыкі я і раней быў даволі запатрабаваны. У Лондане ў нас вялікая міжнародная каманда, для якой створаны ўсе ўмовы — толькі працуйце, толькі давайце вынік. Узровень сур’ёзны. Да таго ж, знаёмствы ў сферы шоу-бізнесу калі-небудзь спатрэбяцца мне і ў якасці артыста — думаю зарабіць грошай і там жа пачаць кар’еру ўжо як спявак. Але цяпер з-за пандэміі працу давядзецца спыніць, усе раз’ехаліся па дамах, і нават цяжка сказаць, што будзе далей. Адзін з плюсаў сітуацыі ў тым, што я маю магчымасць пабыць са сваімі роднымі, — даўно так доўга не жыў у Беларусі!

— Наколькі я разумею, беларуская музыка і беларуская сцэна ў нейкім сэнсе вас ужо зугубілі.

— Баюся, што так. Лондан жа невяпакцова мне на галаву зваліўся — я гэтага заўсёды хацеў. Усё мае папярэдняе жыццё неяк вяло да таго, што ў Беларусі ў мяне нічога не атрымаецца, бо калі што і атрымлівалася — дык не тут. У прынцыпе, я гадоў з 18-ці пастаянна знаходжуся за мяжой, нямаю часу правесці ва Украіне — з кобрынскай камандай “Чайка” мы вельмі

паспяхова выступалі ў тэлевізійным праекце “Ліга смеху”, я там нават танцаваў з будучым прэзідэнтам Украіны. (смах) А потым быў “Голас краіны”, пасля якога, як кажуць, я прагнуўся славы.

— Якраз на тым “Еўрабачанні”, што праходзіла ў Кіеве, вы выступалі ў якасці бэк-вакаліста групы Naviband, а год таму — пасля ўсіх поспехаў ва Украіне — усё ж вырашылі паўдзельнічаць у беларускім адборы на “Еўрабачанне”. І на думку многіх менавіта вы павінны былі выйграць адбор, а не Зена. Моцна тады расстроіліся?

— Мой летапні ўдзел у гэтым конкурсе ў нейкім сэнсе быў спробай “вернуцца ў Беларусь”. Вось шчыра — я не так жадаў задаволіць свае патрэбы, як хацеў дапамагчы роднай краіне выглядаць годна перад еўрапейскімі гледачамі. Мне многія казалі, што я павінны гэта зрабіць, маўляў, менавіта такія артысты на “Еўрабачанні” і патрэбныя. І я рашыў — окей: уклаў многа сіл у падрыхтоўку, ахвяраваў іншай шыкоўнай прапановай, мяне падтрымалі вялізныя фан-паблікі “Еўрабачання” па ўсёй Еўропе. На жаль, нічога не атрымалася — журы абрала Зену. І вось тады я ўжо канчаткова зразумеў, што ў Беларусі ў мяне няма шанцаў, бо наша шоу-індустрыя калі і рухаецца, то не ў той бок. І я сказаў сабе — не, мабыць, не варта губляць гады свайго жыцця на тое, каб змагацца і спрабаваць мяняць сістэму. Хача ёсць многа людзей — я захапляюся імі — якія тут працуюць, упарта супраціўляюцца і спадзяюцца калі-небудзь дасягнуць вынікаў.

— Ваша гісторыя падобная да гісторый Кірыла Гуда і Рамана Волазнева — вам усім па 23 гады, вы ўсе займаецеся актуальнай поп-музыкай. Толькі яны ў выніку абралі Маскву для рэалізацыі сваіх здольнасцяў.

— Так, нас часта называюць у адной звязцы, мы нярэдка ўдзельнічалі ў адных і тых жа конкурсах. І ў мяне

Фота з уласнага архіва артыста

пастаянна пытаюцца — чаму не Масква? Але мне туды ніколі не хацелася, мне не падабаецца, як у Расіі развіваецца шоу-бізнес. У Беларусі, дапусцім, ён увогуле не развіваецца, а Расія на нейкім этапе была лідарам сярод постсавецкіх краін.

Цяпер жа, бясспрэчна, тон задае Украіна. Там за апошнія гады ўзровень узляцела! Я шчыра люблю Украіну, і ўвогуле магу сказаць, што калі ў Расіі шоу-бізнес — гэта пра грошы, то ва Украіне — пра творчасць і крэатыўныя ідэі. Часам людзі працуюць літаральна за капейкі, але ствараюць пры гэтым дзіўна прыгожыя і цікавыя рэчы — усё віруе. А я вельмі люблю менавіта творчасць, заўсёды яе шукаю.

— Цяпер нават цяжка паверыць, што гады тры таму вы збіраліся развітвацца са сцэнай. Што здарылася?

— На той момант я выкладаў вакал у адной мінскай студыі — а пачаў гэтым займацца яшчэ ў 17 гадоў, паралельна з вучобай у Мінскім каледжы мастацтваў. І ў гэтай студыі мяне ўвесь час пераконавалі, што майго таленту недастаткова для таго, каб са-

ўтавары прадзюсараў украінскага шоу “Голас краіны” і прыехаў на кастынг.

— Я правільна разумею, што поспех на “Голасе краіны” перавярнуў усё вашае жыццё, вярнуў да музыкі?

— Абсалютна правільна. Я ж вырашыў — усё, болей не спяваю. І калі мяне ўтаворвалі паўдзельнічаць, адмаўляўся: “Не, не! Да мяне ніхто не павернецца, у мяне нічога не атрымаецца!” Але мае блізкія людзі казалі: “А давай ты паспрабуеш апошні раз, і потым канчаткова адпусціш гэтую гісторыю!” А я працаваў тады ў Нішчы — падумаў-падумаў, ды пазваніў у Кіеў. Але ішоў на конкурс без усялякіх спадзяванняў, марыў, каб хоць адзін настаўнік павернуўся. А павернуліся ўсе!

— Да вас не проста павярнуліся — за вас не на жарт змагаліся чатыры выдатныя артысты: Джамала, Сяргей Бабкін, Патап, Ціна Караль, напелі вам мноства дыфірамабаў. А відэа з тым першым выступленнем — з песняй “Блюз” Земфіры — зараз мае каля 3-х мільянаў праглядаў. Але будаваць кар’еру ва Украіне вы не сталі.

— Сапраўды, усё складвалася цудоўна — потым былі

(Працяг. Пачатак у №№ 15 — 18, 20, 21)

ЯДРО РАВІНСКАЙ ВУЧОНАСЦІ

Сямён Зорыч, як іншыя землеўладальнікі, быў упэўнены, што яўрэі, якія жывуць на яго землях, знаходзяцца пад ягонай уладай — хаця фармальна яны былі падпарадкаваныя выключна магістрату. І, тым не меней, па першым часе праўлення Зорыча прыносілі новаму гаспадару горада немалую фінансавую карысць.

Яўрэі з’явіліся ў Шклове, хутчэй за ўсё, пасля вайны 1654 — 1667 гадоў. Першыя прывілеі ім былі дадзеныя ўладальнікамі горада часоў ВКЛ — князямі Сіняўскімі і Чартарыйскімі. І ўжо ў канцы XVII стагоддзя “нашчадкі Абрагама” складалі пятую частку насельніцтва Шклова — прычым гэта была самая багатая і ўплывовая яго частка. У 1727 годзе яўрэі плацілі падатак амаль са 150 гаспадарак, ім належала амаль палова крамаў, 78 драўляных і 7 каменных дамоў (хрысціянам — адпаведна 33 і 1). А ўжо праз 60 гадоў, пры Зорычы, яўрэі мелі 120 крам (хрысціяне — 70) і больш за 40 працэнтаў усіх двароў з 356.

Несумненна, агульная культурная атмасфера Шклова гэтага часу, разам з прамысловым развіццём і гандлёвымі сувязямі з Еўропай, моцна адбілася на шклоўскім яўрэістве: горад стаў ядром равінскай вучонасці, цэнтрам распаўсюджвання навуковых ведаў і культурна-асветніцкіх ідэй так званай хаскалы ў Расійскай імперыі. Па словах амерыканскага гісторыка Дэвіда Фішмана, “*перыяд паміж далучэннем да Расіі і захопам Напалеонам (1772 — 1812) быў залатой эрай у жыцці горада, калі ён стаў метраполіяй рускага яўрэіства*”. Як бачым, уся апошняя чвэрць XVIII стагоддзя выпадае аkurat на час праўлення графа Сямёна Зорыча.

Аднак ва ўспамінах сучаснікаў і некаторых працах сённяшніх даследчыкаў сцвярджаецца, што Зорыч жорстка канфліктаваў з яўрэіскім насельніцтвам горада, не грэбаваў высокімі паборамі, арыштамі і рабаваннямі — ажно да прымянення фізічнага гвалту, калі нешта ішло ў разрэз з яго патрабаваннямі. І справа даходзіла да таго, што яўрэі дасылалі свае скаргі на Зорыча наўпрост у Пецярбург.

Аднак такі акцэнт мне падаецца тэндэнцыйным і перадузятым. Магчыма, у нейкія перыяды жыцця Зорыча — асабліва напрыканцы яго — нешта падобнае і адбывалася. Але ёсць усе падставы меркаваць, што росквіт Шклова як культурнага і эканамічнага цэнтра адбыўся на шклоўскім яўрэістве, без сумневу, станоў-

Такой убачыў невядомы мастак Кацярыну II падчас яе наведвання Шклова і Магілёва ў 1780 годзе.

і нават кіраваў манетным дваром у Крыме. Болей за тое — здолеў пераканаць свайго апекуна арганізаваць уласны кавалерыйскі эскадрон з яўрэяў, якія жылі ў пацёмкінскім маёнтку ў беларускім Крычаве, а потым рэарганізаваць яго ў полк пад назвай “Ізраілаўскі”.

І яшчэ гэты няхрышчаны яўрэй Цэйтлін, які раней атрымаў ад караля Рэчы Паспалітай чын “надворнага саветніка” (адпаведны армейскаму падпалкоўніку), дзякуючы Пацёмкіну займаў прыкладна ў 80 вёрстах ад Шклова маёнтак Вусце ў Чэрыкаўскім павеце, стаўшы ўладальнікам дзевяці соцен прыгонных душ. Зразумела, часцяком ён наведваў свой родны

трэча рускай імператрыцы з аўстрыйскім імператарам Іосіфам II. Ён са сваёй світай прыбыў у гэты горад інкогніта — пад імем графа Фалькенштэйна — на два дні раней за Кацярыну. І мусіў чакаць яе па адной прычыне. Не даязджаючы 30 вёрст да Магілёва, картэж рускай імператрыцы збочыў у Шклоў. Надта ж “матухне” карцеля пабачыцца са сваім бльым каханкам і пглядзецц яго валоданні, пгалоска пра якія дасягнула нават Пецярбурга.

Цікава, што нават падчас найважнейшай для палітычнага жыцця Еўропы дзелавой паездкі, калі, здавалася б, кожная гадзіна была “на вагу золата”, імператрыца знайшла час зазірнуць “у гэ-

гам Дняпра і левым берагам Шклявянкі. Гэта ў трох кіламетрах на поўнач ад старога мястэчка, якое згарэла ў пажары 1769 года.

Палац Зорыч прадаставіў высокім гасцям. Іх разам з Кацярынай прыбылі цэлыя сонмы — дарадцы, сенатары, генералы, фрэйліны... Але найбольшую ўвагу імператрыца надавала 23-гадоваму палкоўніку Аляксандру Ланскому — гэта быў яе новы фаварыт.

Усіх астатніх — камердынера, аптэкараў, лекараў і арапаў — Зорыч змясціў у трохпавярховы “інтэрнат” для кадэтаў і часткова — у будынак вучэльні. Для ахвоцых была прыгатаваная лазня “па-чорнаму” з усім неабходным “інструментарыем”: бочкай з квасам, бярозавымі венікамі, лісцем рамонку, мяты, крапівы, кадкай з вадой для нагрэву камянёў.

Да параднага агляду кадэтаў Зорыч загадаў пашыць для іх — дарччы, за грошы Ноткіна — новае абмундзіраванне і падрыхтаваў прыгожыя атласныя сцягі са значкамі Шклоўскага графства.

Адпачыўшы з дарогі, імператрыца гуляла ў карты і глядзела камічную нямецкую оперу, пасля якой пачаўся бал, а потым для світы Кацярыны была зладжаная цудоўная вячэра. Для феверку Зорыч падрыхтаваў у садзе адмыслова павільён з 5000 ракет. Палац і ўсё мястэчка былі ілюмінаваныя. Не забыліся і на просты люд: для яго паставілі арэлі, арганізавалі забавы ды пачастунак.

“МАГІЛЁЎ КАЛЯ ШКЛОВА”

Так, гуляць тут умелі. У трохтомніку “Вопыт апісання Магілёўскай губерні” Аляксандра Дзембавецкага, які ў 1872 — 1893 гадах быў магілёўскім губернатарам, адзначаецца, што дзеля забаўкі ў Шклове нават летам каталіся на санях па рассыпанай на дарозе солі. Але чым асабліва славіўся горад у тыя часы, дык гэта хорам цыган. Іх спевы і скокі ў часы Кацярыны сталі ўваходзіць “у вялікую моду”.

Не дзіва, калі пасля такіх прыёмаў многія сучаснікі сцвярджалі, што “Магілёў у параўнанні са Шкловам не меў значэння”. І жартам, дадавалі: “Магілёў, які каля Шклова”.

Магчыма, імператрыца затрымалася б там яшчэ на некалькі дзён — так ёй спадабалася гэтае мястэчка — калі б у Магілёве яе не чакаў ужо з нецярпліваццю аўстрыйскі імператар Іосіф II. Праўда, Зорычу Кацярына паабяцала, што яшчэ да яго наведаецца. І слова стрымала.

Барыс КРЭПАК

“Мудрагеліста тасуецца калода...”

Ключы Кацярыны II для Магілёва.

Шлях імператрыцы з Пецярбурга ў Шклоў — Магілёў у маі 1780 года.

ча. Акрамя таго, Зорыч не перашкаджаў будаўніцтву ў горадзе першай яўрэйскай друкарні, каменнай сінагогі, дабрачыннага прытулку.

Так, гэты росквіт Шклова быў нядоўгім: меней за паўстагоддзя. Дый за той час мясцовым яўрэям давалася сутыкнуцца і з многімі гістарычнымі выклікамі, з якімі ім даводзілася мець справу ў наступным, XIX стагоддзі. Але гэта іншая гісторыя, якая патрабуе адмысловага даследавання.

Мяне цікавіць у дадзеным выпадку толькі адна тэма: Зорыч і яго ўзаемаадносіны з яўрэямі. Дык вось, найбольш уплывовыя з прадстаўнікоў іх грамады мелі з “дваром” вельмі шчыльныя і цалкам узаемавыгадныя кантакты — і дзелавыя, і нават сяброўскія. Пагагоў, шклоўскіх прадпрымальнікаў тады ведалі далёка за межамі Магілёўскай губерні — у Пецярбургу, Маскве, Варшаве.

Асабліва дапамагаў Зорычу Нота Хаімавіч Ноткін (Натан Шкловер) — яго асабісты, так бы мовіць, “міністр фінансаў”, які зда-бываў для Сямёна Гаўрыла-

віча значныя сумы грошай для ўладкавання вучэльні, тэатра, прадпрыемстваў і горада ў цэлым. А Ноткін, у сваю чаргу, быў абавязаны Зорычу сваімі сувязямі ў вышэйшых урадавых сферах Пецярбурга і бліжнім сяброўствам з князем Пацёмкіным, для матэрыяльнага ўмацавання арміі якога ён вельмі шмат зрабіў.

Вось што пісаў Зорыч пра Ноткіна: “*Службы Аічыне з неверагоднай стараннасцю; будучы выкарыстаным па сакрэтных камісіях, неаднаразова рызыкаваў страціць жыццё; пастаўляў для войскаў правянт і фураж, а на фронт і ў шпіталі — патрэбную правізію ў такі час, калі ніхто іншы, акрамя яго, і прыступіць не хацеў*”. І яшчэ Зорыч пра Ноткіна: “*Хоць яўрэй, але найшыяхтны чалавек*”.

Дапамагаў і яшчэ адзін шклоўчанин, Ёшуа Цэйтлін, які — таксама праз спрыянне Зорыча — стаў бліжнім сябрам Пацёмкіна. Ён шмат падарожнічаў з князем Таўрычаскім, будаваў Херсон, Севастопаль і Екацярынаслаў, браў пазыкі для забеспячэння арміі

Шклоў і дапамагаў Зорычу, калі той адчуваў патрэбу ў грошах. А гэта здаралася не так і рэдка.

Дарччы, падчас знаходжання Кацярыны ў Беларусі Пацёмкін дамогся нават аўдыенцыі для Цэйтліна. І па яго хадайніцтве імператрыца распарадзілася паўсюдна ўжываць слова “яўрэй” замест слова “жыды”. Зрэшты, ягоныя іншыя прапановы аб пашырэнні правоў сваёй нацыі яна пакінула без задавальнення.

А пра візіты “матухны” на нашыя землі варта распавесці падрабязней.

ЗАЧАРАВАНАСЦЬ ІМПЕРАТРЫЦЫ

“Усе бліскучыя асобы павінны сустракацца на сваіх арбітах, як некаторыя з самых прыемных планет”, — напісаў у 1881 годзе Оскар Уайльд у лісце да англійскага архітэктара і выдаўца Джэймса Ноўзла. Дык вось, у дачыненні да маіх герояў гэты тонкі афарызм вялікага пісьменніка будзе вельмі дарэчы.

У маі 1780 года ў Магілёве была прызначаная сус-

Пакручасты шлях графа Сямёна Зорыча праз Шклоў

тае мілае мястэчка”, пазбаўленае ўсялякіх класічных банальнасцяў, характэрных для буйных еўрапейскіх гарадоў.

Як сведчаць сучаснікі, у горад яна прыбыла з боку Оршы ўвечары ў пазалочанай карэце, запрэжанай дзэсяццю коньмі. Наперадзе скакалі знакамітыя дваране на багата ўбраных конях, за імі рушыў паштмайстар з дванаццацю паштальёнамі ў чырвоных каптаных і рота коннікаў з шаблямі і карабінамі. Эскорт завяршалі салдаты, усе як на падбор — у касках з паярковым верхам і фігурным брыльём, у нагавіцах з чырвонага сукна і скураных крагах, абабітых тасьмой. Побач — запарожскія казакі з вялізнымі вусамі, голенымі галавамі ды пасмамі накіштат конскіх хвастоў. На баку — кароткія крывыя кінжалы і пісталеты. У руках — доўгія дзіды. Вобразы, годныя пэндзля Рэпіна...

Генерал-маёр Сямён Зорыч сустрэў імператрыцу ля спецыяльна пабудаванай ім з такой нагоды трыумфальнай брамы, потым абагнаў картэж і вітаў яго каля лесвіцы свайго раскошнага палаца. Да прыезду гасцей Зорыч зноўку яго перабудаваў. Пафарбаваў у шэра-блакітны колер, пакінуўшы белымі ляпніну і балюстраду. Прывёў у парадак вуліцы Мяшчанскую, Прабойную, Дняпроўскую, Паштовую, Маставую, Паромную, Касцельную. Усе яны з’явіліся яшчэ пры Адаме Чартарыйскім у так званым Новым Шклове, пабудаваным паміж высокім правым бера-

(Працяг. Пачатак у №№ 12 — 18, 20, 21)

Такім чынам, разарваўшы выгоды кантракт з будучым уніяцкім мітрапалітам Лявонам Шаптыцкім, спявак і кіраўнік прыворнай капэлы Аляксандр Данэзі з'язджае ў Варшаву. Як пісалі польскія даследчыкі, забавіў яго ў сталіцу яе мэр Алойзы Фрыдэрык Бруль. Італьянцу прапаноўвалі пасаду капельмайстра пры самым статусным тэатры Рэчы Паспалітай — тады “грамадскім”, а неўзабаве — Нацыянальны. Але патаемныя спружыны закуліліся далі няверны тон, і Данэзі апынуўся на беразе Віслы без сродкаў да існавання. І вось чаму.

АБЯЦАНКІ-ЦАЦАНКІ

У 1957 годзе ва Уроцлаве выйшла кніга Мечыслава Рулікоўскага (1881 — 1951) “Warszawski teatr Sulkowski. Dokumenty z lat 1774 — 1785”, у якой былі апублікаваныя два важныя для нас лісты. Адзін напісаў сам Аляксандр Данэзі (на італьянскай мове), другі — князь Аўгуст Сулкоўскі (на французскай). Іх адрасат — магнат Антон Сулкоўскі (1735 — 1796). Мэта абодвух аднолькавая.

У сваім лісце да яго Данэзі просіць узяць яго на працу ў варшаўскі тэатр і паведамаляе, што 11 красавіка 1775 года ён атрымаў ад графа Бруля прапанову “сачыняць оперы ці інтэрмэцыя, рыхтаваць партытуры, стаяць пры цымбалах (клавесіне — З.Ю.), кіраваць рэпетыцыямі” ўзамен на штогадовы заробак 250 дукатаў плюс жытло. Умовамі Данэзі быў цалкам задаволены (што не дзіўна, бо грошы нядрэньныя), і таму абяцаў у самым хуткім часе прыбыць у Варшаву. Прыпіска Бруля да гэтага ліста такая: “Усё, што кажа пан маэстра Данэзі, абсалютная праўда”.

Другі ліст мэр Бруль напісаў уласнаручна. Высьвятляецца, што ён патрапіў у казытліваю сітуацыю. Калі вядомы ўжо на той час капельмайстар прыехаў за свой кошт у Варшаву, дык раптам апынуўся і “без грошай, і без працы”. Іншымі словамі, “у поўнай роспачы”. Бруль, каб не запляміць сваю рэпутацыю (бо даў “слова гонару” Данэзі, што справа вырашана), мусіў нешта заплаціць музыканту з уласнай кішэні. Хаця, як можна меркаваць з ліста, віна тая не Бруля: ён быў у гэтай сітуацыі толькі пасярэднікам. Цяжар адказнасці ляжаў на Аўгусте і Антоне Сулкоўскіх, якія “забыліся” на свае абяцанкі. І мэр ім настойліва, хай і ў вытанчанай форме, аб гэтым нагадаў.

Аднак працу ў варшаўскім тэатры маэстра так і не атрымаў. Чаму? Пэўна, ён проста патрапіў туды не ў лепшы час.

ВАРШАЎСКИ “КАРАБАС-БАРАБАС”

У 1773 годзе з волі трох імперый у Варшаве быў скліканы сойм, які меўся рукамі карумпаваных паслоў і высэйшых ураднікаў ухваліць першы падзел Рэ-

чы Паспалітай. Так на гістарычным небасхіле запаліліся дзве зоркі — праўдзівага героя, наваградскага пасла Тадэвуша Рэйтана і антыгероя — пасла ад Польскага каралеўства Адама Панинскага.

Але той сойм вырашаў не толькі глабальныя справы. 11 чэрвеня 1774 года калішкі ваявода Аўгуст Казімір Сулкоўскі (1729 — 1786) атрымаў там патэнт, які гарантаваў яму манополію на “ўсе відовішчы і платныя публічныя забавы ў Варшаве”. 31 ліпеня ён арганізаваў суполку для кіравання “бізнес-праектам”, куды ўвайшлі яго калега па соймавым гандлі радзімай Адам Панинскі, а таксама каралеўскі камердынер Францішак Рыкс. Апошні выконваў функцыю дырэктара тэатра, ды і сваіх грошай туды ўклаў нямала. Але неўзабаве Сулкоўскі вырашыў яго пазбавіцца — і яго зусім не бянтэжыла, што за спінай Рыкса стаяў сам кароль.

Рыкс нанёс зваротны ўдар: выставіў прэтэнзію аб вяртанні яму ўсіх яго ўнёскаў і рэквізаваў усю тэатральную маёмасць ды зачыніў будынак тэатра, які месціўся ў варшаўскім палацы Радзівілаў (цяпер гэта, дарэчы, Прэзідэнцкі палац).

У адказ Сулкоўскі пазбавіў Рыкса дырэктарскай пасады, і яе неўзабаве заняў брат Аўгуста — той самы Антон. А далей шуганула полымя канфлікту ўсіх супраць усіх. Італьянскія і нямецкія акцёры патрапілі ў няласку да новага кіраўніцтва тэатра. Пазней “выйшлі на барыкады” і польскія. З верасня да сяна-райскіх кастрычніка 1775 года тэатр увогуле спыніў дзейнасць.

І акцёраў можна зразумець. Польскі алігарх Антон Сулкоўскі быў чалавекам, адпаведным свайму атачэнню. Калі ў разгар канфлікту сакратар Рыкса з’явіўся ў тэатры, новы дырэктар, не доўга думаючы, загадаў выдасць яму “са сваёй скарбонкі” 100 бізуноў. Яшчэ аднаму прадстаўніку варажана лагера, пану Бізенштэйну, ён паабяцаў “пераламач ногі і рукі”, калі той хоць наблізіцца да палаца Радзівілаў — які Сулкоўскі пачаў лічыць сваім уласным.

І толькі пасля ўмяшальніцтва караля справа некачкова вырашылася. Патэнт на забавы выкупіў Рыкс, і тэатр ачуняў. Трохі пазней Ра-

Таямніцы Манюшкаў

Частька IX

дзівілы вярнулі сабе сваю маёмасць, а для тэатра быў узведзены адмысловы будынак.

Верагодна, далікатны італьянец які ў красавіку 1775 назіраў у Варшаве гэтай вайной, пазней толькі цешыўся, што яго не прынялі на службу браты Сулкоўскія. Хоць цэлым застаўся, ды і бізуна не зведаў! Але

Міхал Казімір Агінскі.
Мастак Юзаф Пічман.

як сталася, што неўзабаве ён апынуўся ў Слоніме? Мяркую, парупіўся пра гэта Бруль, які пачуваўся няёмка перад музыкантамі.

ЯК МАСОН МАСОНУ

Алойзы Бруль, як вядома, быў у ліку найпершых польскіх масонаў. У 1767 год ад сварэння свету паводле масонскага календара, або ў 1767 паводле грыгарыянскага ён наладзіў падзяняпаваю дзейнасць ложы “Руплівы Сармат”, а ў 1773-м стаў галоўным візітатарам польскіх аб’яднаных ложаў. То-бок, акрамя ўсім бадай дзейнасці на дзяржаўнай пасадзе, ён рупіўся аб лёсе краіны і “па-за кадрам”.

У прамежках паміж тым і гэтым, а можа і падчас, ён актыўна музыцыраваў на ўдарных інструментах. Адным з яго партнёраў па сцэне быў скрыпач, а па сумяшчальніцтве вялікі гетман Літоўскі Міхал Казімір Агінскі — масон з вялікалітоўскай ложы “Дасканалае адзінства”. Вельмі падобна, што “перадача” Данэзі з рук у рукі адбылася менавіта дзякуючы сяброўскім сувязям паміж Брулем і Агінскім.

Вялікі гетман падчас Барскай канфедэрацыі (1768 — 1772) — паўстання супраць караля і расійскага ўмяшальніцтва ва ўнутраныя справы Рэчы Паспалітай — аб-

вясціў аб сваім далучэнні да паўстанцаў. Пасля паспяхова-хых сутычак з расійскімі войскамі ў выніку здрады Агінскі 23 верасня быў разбіты Суворавым у Сталовічах. Паразе наступствавала эміграцыя, з якой Агінскі вярнуўся на мяжы 1774 — 1775 гадоў. І ад таго часу Слонім ператварыўся ў яго штаб-кватэру. Ён узяўся за аднаўленне тэатральнага жыцця ВКЛ даволі актыўна. І вось акурат у гэты час у слонімскай капэле і з’яўляецца Аляксандр Данэзі.

Вядомы гісторык Анджэй Цеханавецкі згадаў у сваёй кнізе

Алойзы Фрыдэрык Бруль. 1767 год.
Мастак Пер Крафт Старэйшы

“Міхал Казімір Агінскі і яго “Сядзіба музаў” у Слоніме”, што ў гэтым горадзе ў 1776 годзе “ўжо быў значны ансамбль агульнай колькасцю з 53 музыкантаў — спецыялістаў інструментальнай і вакальнай музыкі. Дырыжораў было двое — канцэртмайстар Юзаф Паўлі і капельмайстар Аляксандр Данэзі”. Там жа гэты аўтар пісаў, што іх месечны заробак складала 15 і 12 дукатаў для Паўлі і Данэзі адпаведна. А італьянскі спявак-кастрат Франкот меў яшчэ большы ганарар — 19 дукатаў.

Думаю, чытачу будзе цікава даведацца, наколькі гэта было шмат. Дукат у тыя часы раўняўся 16 злотым. То-бок, Данэзі атрымліваў штогод 2304 злотых. Як сцвярджае беларускі гісторык Валянцін Голубеў,

у гэты час гадавы заробак казака, які меў добрага каня, пісталет і дзіду, складалаў... 20 злотых. А Вячаслаў Насевіч падае, што пастух атрымліваў 8 — 10 злотых, пчаляр — 20. Пуд солі каштаваў 2 злотых, пуд мёду — 16, гусь — адну залатоўку, курцыя — 10 грошаў (злоты роўны 30 грошам). То-бок, музыканты прыворнай капэлы па тых часах зусім не бедавалі.

Чым жа адзначыўся Данэзі ў гэты перыяд? Даследчык Ежы Яцкл у кнізе “Teatr Narodowy 1765 — 1794” (1967) прыводзіць цытату з успамінаў ад’ютанта ўладальніка Слоніма Гейкінга: “Граф Агінскі жыў на Літве аточаны пыхай, годнай вялікага князя. (...) Знакаміты

аркестр, складзены з вялікай колькасцю асоб пад кіраўніцтвам італьянскага дырыжора [Александра Данэзі], часта даваў выдатныя канцэрты, і на праўдэ добрая польская опера выклікала захапленне ўсёй Літвы”.

Як пісаў Яцкл, у тыя часы ў рэпертуар слонімскага тэатра трапілі ўсе оперныя навінкі Еўропы: ад мэтраў Сакіні, Мансіны, Гасэка. Другі даследчык, Артур Зэнтэк, у публікацыі “Міхал Казімір Агінскі ў святле пісьменніцтва XVIII ст.” прыводзіць іншы ўрывак з успамінаў Гайкінга: Міхал Казімір Агінскі “з дапамогай італьянскага майстра (ці, не Аляксандра Данэзі? — заўв. З.Ю.) сачыняў оперы, з дапамогай Францішка Ксаверага) Хамінскага складалаў на-польску

вершы...” Яшчэ адна аўтарка, Карына Вярбіцкая-Міхальская, піша, што ў першыя гады па аднаўленні тэатра Данэзі выконваў функцыю капельмайстра. То бок, сваёй высокай рэпутацыяй славыты слонімскага тэатра, у значнай ступені абавязаны менавіта італьянцу.

СУПЕРНІЦТВА МАГНАТАЎ

Аднак пасля 1778 года звесткі аб ім на нейкі час губляюцца — ажно да 1782-га. Магчыма, Данэзі нейкі час працягваў працаваць пры двары Агінскага. Але потым раптоўна змяніў прапіску, апынуўшыся ў рэзідэнцыі яго даўняга суперніка — некаранаванага караля Караля Радзівіла. З якой жа прычыны італьянец перабраўся са Слоніма ў Нясвіж?

Лёсы Міхала Казіміра Агінскага і Станіслава Радзівіла “Пане Каханку” былі ў нечым падобныя. Кожны з іх уступаў у барацьбу з Кацярынай II, імкнуўся адстаяць незалежнасць сваёй дзяржавы ад расійскага ўплыву. Кожны пацярпеў паразу і быў вымушаны з’ехаць у эміграцыю, страціўшы ўсю сваю маёмасць. А потым праз каралеўскую літасць змог вярнуцца назад. Урэшце, абодва магнаты адышлі ад буйной палітыкі, аселі ў сваіх котлішчах — і не на жарт захапіліся тэатрам. Што стварыла новы віток канкурэнцыі дзвюх звышамбітных асобаў.

Пакуль Радзівіл хаваўся ў Дрэздэне, музыканты і акцёры з Нясвіжа, ратуючыся ад галоднай смерці, паціху перабраліся ў Слонім, добра ўзмацніўшы кадрамі новую “сталіцу муз”. Але па вяртанні стомленага чужынай “Пане Каханку” праблемы з’явіліся ўжо ў Агінскага. Адначасова з аднаўленнем палітычнай вагі і падзяняпалай гаспадаркі, Кароль Радзівіл заняўся і аднаўленнем былой славы свайго тэатра, закладзенага яшчэ яго бацькамі — Міхалам “Рыбанькай” і Францішкай Уршуляй. Статус патрабаваў збіраць лепшых з лепшых, таму паміж княскімі дварамі часам “іскрыла”.

Цалкам магчыма, што акурат у гэты час “Пане Каханку” здолеў “пераманіць на высэйшы аклад” і нашага героя — італьянца Данэзі. У наступнай частцы нас чакае завяршэнне гісторыі музыканта і яго знаёмства з дзядзямі жонкі кампазітара Станіслава Манюшка, якія спрычыніліся да раскруткі оперы “Агатка”. А таксама пра іх ролі пры двары Караля Радзівіла і шмат іншых цікавостак.

Зміцер ЮРКЕВІЧ,
гісторык-архівец

Працяг —
у наступных нумарах “К”.

Зала ў шахматным парадку

Таццяна МАТУСЕВІЧ / Фота аўтара

3 1-га чэрвеня Тэатр-студыя кінаакцёра зноў пачынае паказ спектакляў

— У нас маленькая зала на 190 месцаў, але ў продаж пайшло толькі 70 білетаў праз шахматную расадку — так, каб людзі знаходзіліся на сацыяльнай дыстанцыі. Дадам, што Міністэрствам культуры нам рэкамендавана паказваць спектаклі пры 15 працэнтаў запавяняльнасці залы, бо менш ужо нерэнтабельна, — распавядае дырэктар тэатра Ала СЦЕБАКОВА. — Як усё атрымаецца насамрэч? Пакуль складана сказаць. Але каб публіка захачела вярнуцца ў тэатр, да жывых кантактаў, трэба пачаць работу з вывучэння глядацкага попыту. Рэклама дадзена, людзі тэлефануюць, што сумуюць, маўляў, надакучыла дома сядзець. Разам з тым, хваляюцца за сваё здароўе. Заўважу, у тэатры выконваюцца ўсе меры супрацьэпідэміялагічнай прафілактыкі, супрацоўнікі тэатра будуць у масках. Што да глядачоў, мы, канешне, будзем рэкамендаваць быць у масках.

— А які механізм з квіткамі, набітымі на тыя спектаклі, што перанесліся?

— Патэлефанаваць у касу, каб пераканацца, што тэатр працуе. А пасля мы перапішам іх білеты на будучыя паказы. Дарэчы, у нас атрымаўся маленькі працэнт вяртання білетаў у сувязі з цяперашняй сітуацыяй. Справа ў тым, што ў сакавіку і красавіку мы мелі шмат калектыўных заявак, якія перанесліся на іншы час. Ды і многія асобныя глядачы пагадзіліся прыйсці да нас пазней, да канца года.

— Калі не памыляюся, нават падчас адпачынку тэатр удзельнічаў у анлайн-праектах...

— Так, мы прымалі ўдзел у акцыі выдавецкага дома "Беларусь сёння" #БеларусьБезCovid, тры спектаклі трансліраваліся на YouTube-канале выдавецкага дома і ў сацсетках. Але спектаклі асноўнага рэпертуару ўсё ж хочам паспрабаваць з нашымі партнёрамі даць у продаж. Прынамсі, кошт такога анлайн-білета ніжэйшы за цану квітка на афлайн-паказ больш як удвая. Да ўсяго, мы не маем права бясплатна паказваць спектаклі, бо ў іх ёсць аўтары, якім за паказ мусіць ісці ўзнагароджанне.

Ала Сцебакова.

— Якім вы бачыце завяршэнне сезона?

— Мяркую, наш 38-мы сезон плаўна перацячэ ў 39-ты. Тым больш калі мы ўбачым, што глядачы ўсё ж такі вярнуцца ў тэатр, будзем працаваць і ў ліпені, і ў жніўні. Калі здарыцца інакш, станем рыштаваць будучыя прэм'еры, працягнуцца рэпетыцыі і чыткі спектакляў анлайн. Так, запускаем у вытворчасць "Пастку" па п'есе Агаты Крысці ў пастаноўцы мастацкага кіраўніка тэатра, народнага артыста Беларусі Аляксандра Яфрэмава. Спадзяемся, прэм'ера адбудзецца ўвосень.

— 1-га чэрвеня ў афішы стаіць спектакль для дзяцей "Аліса ў Залюстэрчы"...

— Так, паставіўшы яго ў рэпертуар на Дзень абароны дзяцей, разлічвалі, што да нас прыйдуць школьнікі. Але і ў цяперашняй сітуацыі спектакль адбудзецца: мы яго прапанавалі Асацыяцыі шматдзетных маці, дзіцячым дабрачынным фондам і іншым грамадскім аб'яднанням. У любым выпадку, гэта будзе невялікая колькасць глядачоў. А спектаклі для дарослых запланаваны на 2-га і 3-га чэрвеня "Ох, ужо гэта Ганна!" Калі не збором згаданы працэнт глядачоў, дык будзем ажыццяўляць відэаздымку — папоўнім відэатэку тэатра.

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.;"
- "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.;"
- "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.;"

■ "Сусвет Язэпа Драздовіча".

Выставы:

- Выстава "Рускі імпрэсіянізм" (жывапіс, графіка і скульптура з калекцыі музея) — да 8 чэрвеня.
- Выстава "Чырвоны — код нацыі. Сакральнасць, эстэтыка, улада".

Філіялы музея

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
- "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
- "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.".

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстава "Повязь часоў", якая знаёміць з багаццем вобразаў традыцыйнага ручніка.

■ Майстар-клас па традыцыйнай тэхніцы роспісу вялікодных яек "Пісанкі".

■ Кожную нядзелю а 12-й.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.

Тэл.: 327 43 22.

У перыяд да 31 мая

Нацыянальны гістарычны музей Рэспублікі Беларусь і Музей прыроды і экалогіі працуюць толькі па пятніцах, суботах і нядзелях.

Экспазіцыі:

- Абноўленая экспазіцыя "Старажытная Беларусь".
- "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
- Бестэрміновая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наведаць музей і яго шэсць філіялаў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх.
- Аўтарскі праект Ахрэма Белабровіка VKL3D.
- Акцыя "Вольнае піаніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00.

Выставы:

- Выстава "Беларусь: адраджэнне духоўнасці".

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:

магазіны "Белсаюздрук"

Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".

Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".

Проспект Незалежнасці, 44.

Вуліца Валадарскага, 16.

■ Выстава "Ад рымскага дэнарыя да беларускага рубля".

■ Унікальны выставачны праект "#точность. Мир военных топографов" — да 5 ліпеня.

■ Анлайн-акцыя пад хэштэгам #красота_спасет_мир.

Філіялы музея

ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДУ РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

■ Абноўленая экспазіцыя "Гісторыя сацыял-дэмакратычнага руху канца XIX — пачатку XX стст."

■ Выстава "Привет из Минска", якая знаёміць з рознымі пластамі гарадскога жыцця на мяжы стагоддзяў і культур, — да 30 жніўня.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38.

Тэл.: 327 46 11.

■ Пастаянная экспазіцыя "Сучасная гісторыя Рэспублікі Беларусь: 1991 — 2017 гг."

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.

Тэл.: 327 06 33.

Экспазіцыі:

- "Сезонныя змены".

- "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
- "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
- "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
- "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".
- Атракцыйн "Стужачны лабірынт".
- Атракцыйн "Лазерны квэст".
- Выстава "Народжаныя морам".
- Выстава "Жывая экзатыка" — да 26 ліпеня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, Музычны зав., 5.

Тэл.: 220 26 67.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях";
- "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — XIX стст.";
- "Беларуская музычная культура XX ст.";
- "Тэатральная культура Беларусі XX ст."

ГАСЦЁЎНА УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА

г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.

■ Пастаянная экспазіцыя.

Майстар-класы:

- Музейныя заняткі "Тэатральная лялька" для дзяцей 5+.
- Інтэрактыўныя музейныя заняткі "Асновы акцёрскага майстэрства" для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, вул. Сьвярдлова, 4.

Тэл.: 327 10 75.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8.

Тэл. +375 (17) 203 07 92, +375 (29) 144 07 92, +375 (17) 327 11 66.

Музей працуе: аўторак-нядзеля з 10.00 да 18.00 (касы да 17.30), панядзелак — выхадны.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Часовая экспазіцыя "Герой вайны на Краснай плошчы", прысвечаная 75-годдзю Перамогі і 75-годдзю парада Перамогі — да 6 ліпеня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.

Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, + 37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Міжнародная выстава "Модныя дамы ў Нясвіжэ" — да 31 мая. Аснову экспазіцыі складае калекцыя Музея ў Небарове і Аркадыі (Польшча). У праекце задзейнічаны: прыватная калекцыя князя Мацея Радзівіла, Фонд "Nomina Rosae" (Польшча), Музей "Замкавы комплекс "Мір" (Беларусь).

■ Гістарычны квэст "Таямніцы і загадкі палаца Радзівілаў". Па папярэдніх заяўках.

Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці Вул. Гейсіка, 1.

■ Выстава работ беларускіх мастакоў "Сцены старога замка" з фондаў музея-запаведніка "Нясвіж" — да 7 чэрвеня.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "MIP"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.

Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Тэатралізаваная экскурсія "Мірскі замак і яго ўладальнікі: шлях праз стагоддзі".

■ Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У гасці да Пана Каханку".

■ Экскурсія з элементамі анімацыі і дэгустацыі "Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дэгустацыя".

■ Тэматычная экскурсія з элементамі квэста для дваіх "Інтрыгі Купідона".

■ Музейныя камунікатыўныя праграмы: "Табе, нашчадак, у добры дар...", "Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак", "Капрызы моды ракако".

■ Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".

■ Правядзенне вясельных чырымоній, святкаванне гадавіны вяселля.

■ Музейная фотапляцоўка.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.

Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыі:

- "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".
- Экспазіцыя "Склеп" на сядзібе Якуба Коласа.
- Праект "Вайна і мір. Беларусь памятае", прымеркаваны да 75-годдзя Перамогі.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15.

Тэл. 337 24 30.

Экспазіцыі:

- "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечана Ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.
- Выстава "Фарфоравыя гісторыі. Знакамітыя людзі ў фарфоры" — да 31 мая.
- Выстава жывапісу і графікі "Горад сонца", прымеркаваная да 75-годдзя Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне і прысвечаная 10-годдзю Музея — да 7 чэрвеня.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2.

Тэл. 337 24 30.

■ Экспазіцыя "Мінская Ратуша: гісторыя і сучаснасць".

■ Выстава "Сімвалы Перамогі", прысвечаная 75-годдзю Вялікай Перамогі — да 5 ліпеня.

ПАСТАЯННАЯ ЭКСПАЗІЦЫЯ "МІНСК. ВЕРХНІ ГОРАД. АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл. 337 24 30.

■ Пастаянная экспазіцыя.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "МІНСКАЯ КОННАЯ ЧЫГУНКА"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл. 337 24 30.

■ Экспазіцыя складаецца з некалькіх раздзелаў, якія распавядаюць пра жыццё Мінска 1890 — 1920-х гг.

ПАСТАЯННАЯ ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8. Тэл. 337 24 30.

■ "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавага транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).

■ Виртуальная гульня "Карэтны майстар".

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8-2, 10. Тэл. 285-18-86.

■ Пастаянная экспазіцыя.

АРТ-ГАСЦЁЎНА "ВЫСОКАЕ МЬСТА"

г. Мінск, вул. Герцэна, 2а.

Тэл. 220-26-57; 337 24 30.

■ Выстава мастацкага тэкстылю "Мільфлер" — да 31 мая.

ГАЛЕРЭЯ "УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1.

Тэл.: 327 26 12.

■ Выстава пераможцаў міжнароднага конкурсу малюнкаў "Свет вачыма дзяцей" — з 1 да 3 чэрвеня.

ПА ПЫТАННЯХ РАЗМЯШЧЭННЯ РЭКЛАМЫ Ў ГАЗЕЦЕ "КУЛЬТУРА"

звяртайцеся па тэлефоне +375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41 альбо пішыце на электронны адрас kultura@tut.by!

■ Выстава "Салют Радзіме" — да 5 ліпеня.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15.

Тэл. 337 24 30.

Экспазіцыі:

- "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечана Ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.
- Выстава "Фарфоравыя гісторыі. Знакамітыя людзі ў фарфоры" — да 31 мая.
- Выстава жывапісу і графікі "Горад сонца", прымеркаваная да 75-годдзя Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне і прысвечаная 10-годдзю Музея — да 7 чэрвеня.